

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra francouzského jazyka a literatury

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Osudy francouzštiny jako jazyka diplomacie: Situace v ČR

**The Destiny of French as a language
of Diplomacy: Situation in the Czech Republic**

Markéta Malá

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Tomáš Klinka, PhD.

Studijní program: Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů pro ZŠ a SŠ

Studijní obor: Anglický jazyk - francouzský jazyk

2015

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma **Osudy francouzštiny jako jazyka diplomacie: Situace v ČR** vypracovala samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 17. 7. 2015

Markéta Malá

Poděkování

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování především Mgr. Tomáši Klinkovi, PhD. za ochotu a pomoc při vedení mé diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat paní Ing. Pavle Havlíkové z Diplomatické akademie za poskytnutí rozhovoru a materiálů k práci. V neposlední řadě potom všem blízkým za podporu při psaní.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá současným stavem francouzštiny jako jazyka diplomacie v dnešním světě a rolí a pozicí francouzštiny v České republice. Jejím cílem je v teoretické části vymezit pojem diplomacie, shrnout významná období francouzštiny v dějinách diplomacie, zabývat se faktory, které ovlivňují status jazyka a blíže nahlížet na konkurenty francouzštiny. Práce se zaměřuje na šest vybraných jazyků: angličtinu, španělštinu, ruštinu, němčinu, arabštinu a čínštinu. Snaží se také zachytit specifika francouzštiny jako diplomatického jazyka. V praktické část si nejprve klade za cíl zmapovat diplomatické orgány na našem území a jejich funkci. Na základě statistik a sběru dat pomocí rozhovorů poté práce poukazuje na proměny, ke kterým v posledních letech v jazyce dochází. V rámci České republiky nahlíží na změny, které přineslo členství v EU a zavedení SERR pro jazyky. V závěru přichází se třemi hypotézami dalšího vývoje francouzského jazyka v budoucnosti.

KLÍČOVÁ SLOVA

francouzština, status, diplomacie, světový jazyk, vývoj, konkurenti, diplomatické organizace, jazykové vzdělávání

ABSTRACT

The Diploma thesis deals with the current status of French as a language of diplomacy and with the role and the position of French in the Czech Republic. The goal of the theoretical part is to define the term diplomacy, to summarize significant periods of French language in the history of diplomacy, to deal with the factors which influence language status and to observe competitors of French. It focuses on six selected languages: English, Spanish, Russian, German, Arabic and Chinese. It is trying to show the particularities of French as a diplomatic language. In the practical part, its goal is firstly to outline diplomatic organizations in our country and to describe their function. On the basis of the latest statistics and other collected data by means of interviews, the thesis illustrates the changes which can be traced in the language recently. Concerning the Czech Republic, it shows the changes caused by the accession to the EU and by the introduction of the CEFRL. In the end, it suggests three possible hypotheses of subsequent development of the French language in the world.

KEYWORDS

French language, status, diplomacy, global language, evolution, competitors, diplomatic organizations, language education

Obsah

1	Úvod	8
	Teoretická část	11
2	Vymezení pojmu diplomacie	12
3	Role francouzštiny v dějinách diplomacie	15
4	Faktory ovlivňující status francouzštiny	20
4.1	Pozitivní faktory	20
4.1.1	Počet mluvčích	20
4.1.2	Kolonizace	21
4.1.3	Prestiž	21
4.1.4	Dveře do globální světa aneb „lingua franca“	22
4.1.5	„Naučitelnost“ jazyka	22
4.2	Negativní faktory	23
4.2.1	Snižování přirozeného přírůstku	23
4.2.2	Růst jiných světových velmocí	24
5	Otázka konkurentů	25
5.1	Angličtina	25
5.2	Španělština	28
5.3	Ruština	29
5.4	Němčina	30
5.5	Arabština a islám	31
5.6	Čínština	34
6	Specifika francouzštiny jako jazyka diplomacie	36
	Praktická část	41
7	Diplomatické orgány	42
8	Proměny statusu francouzštiny v nejnovější době	46
8.1	Role francouzštiny v České republice	46
8.2	SUF	49
8.3	Gallica	49
8.4	Jazyková a vzdělávací sekce v IFP	51
8.5	Diplomatická Akademie	52
9	Možné scénáře vývoje francouzského jazyka v budoucnosti	58
10	Závěr	61
	Le résumé	65
	Seznam použité literatury	70
	Další zdroje	72

Seznam použitých zkratek	75
Přílohy	76
Příloha č. 1, První dvacítky jazyků	76
Příloha č. 2, La note diplomatique.....	77
Příloha č. 3, Záznam rozhovoru z DA	78
Příloha č. 4, Přesné vymezení spolupráce mezi DA a OIF v roce 2013-2014	81
Příloha č. 5, Čerpání financí OIF	86
Příloha č. 6, Počty žáků a učitelů cizích jazyků	87
Příloha č. 7, Fiche apprenant/ Pracovní list pro posluchače.....	92

1 Úvod

O francouzštině se vždy říkalo, že je to jazyk, kterým se mluví po celém světě, jazyk mezinárodních vztahů - oficiální jazyk institucí jako je OSN, NATO, EU nebo Červený kříž. Francouzská aliance, jakožto nezisková organizace, jejíž cílem je zprostředkovat všem zájemcům a příznivcům frankofonní kultury příležitost doplnit a rozšířit oblast jejich zájmu, uvádí jako jeden z důvodů pro studium francouzštiny na svých internetových stránkách¹, že se jedná o mezinárodní jazyk kuchyně, módy, divadla, filmu a tance, jazyk, který Vám otevře dveře do světa a usnadní učení se dalším cizím jazykům. V posledním bodě tohoto výčtu důvodů dokonce uvádí:

„Učit se francouzsky, to je zejména radost ze studia krásného, bohatého a libozvučného jazyka, který často nazýváme jazykem lásky. Francouzština je také jazykem analytickým, který utváří a rozvíjí kritické myšlení, což je velice užitečné v debatách a při vyjednáváních.“²

Jako budoucí učitelé či lektori cizích jazyků si položíme otázku, zda tento status francouzština neustále má a vydrží ji i do budoucna. V dnešní době si lze povšimnout, že popularita francouzštiny v České republice mírně klesá. Minimálně postupně ubývá žáků a studentů, kteří se ji učí jako druhý cizí jazyk. „Data z ministerstva školství ukazují, že ze středních škol pomalu mizí francouzština či italština.“³ Vycházíme z posledních dostupných statistik ministerstva školství (viz tabulky v příloze). Francouzština se již nevyučuje v mateřských školách (pokud nepočítáme Francouzské lyceum v Praze). Děti na základních školách začínají povinně s angličtinou jako prvním cizím jazykem, mnohdy již v první třídě. Uvažuje se dokonce o plošném zavedení povinné výuky angličtiny už v mateřských školách, problémem ale prozatím je neexistující studijní program, který by připravoval takovéto pedagogie.

Zamysleme se tedy nad tím, jak bychom mohli status francouzštiny co nejlépe zmapovat. Mohli bychom se pokusit spojit s vybranými diplomatickými institucemi v České

¹ <http://alliancefrancaise.cz/plzen/?-Proc-se-ucit-francouzsky-&lang=fr> (citováno dne 24. 11. 2014)

² <http://alliancefrancaise.cz/plzen/?-Proc-se-ucit-francouzsky-&lang=fr> (citováno dne 25. 11. 2014)

³ <http://www.rozhlas.cz/zpravy/data/zprava/anglictina-vytlacuje-ze-skol-nemcinu-na-vzestupu-je-i-rustina--1445625> (citováno dne 13. 7. 2015)

republike a nashromáždit co nejvíce dat týkajících se francouzského jazyka a jeho statusu. Zaměříme se na proměnu statusu v posledních desítkách let. Prozkoumáme, zda se výrazně měnil či nikoliv. Bude také potřeba nahlédnout do historie, do období, kdy byla francouzština nejvýznamnějším jazykem diplomatických jednání, byla takzvanou *linguou francou* neboli dorozumívacím jazykem pro jedince, jejichž mateřský jazyk se lišil. Budeme se snažit uchopit to, jak se status francouzštiny proměňoval a jakými faktory byly tyto změny ovlivněny. Mohli bychom formulovat hypotézu, že pokud se role francouzštiny výrazně změní na mezinárodním poli a v mezinárodních institucích, bude to mít i jistý vliv na výuku tohoto jazyka a potenciální zájem o tento jazyk. Pokud se čím dál tím více Francouzů bude dorozumívat na mezinárodní scéně s ostatními anglicky, francouzština se tak odsune do pozadí. Nikdo ale nedokáže zaručit, že se neobjeví další konkurent, který oba jazyky překoná - arabština či některý z asijských jazyků.

Status daného jazyka bylo možné také zkoumat podle ekonomické situace daného státu, podle hrubého domácího produktu nebo podle demografického vývoje obyvatelstva. Jako lingvisté a budoucí učitelé jsme se však v této práci zaměřili na získání dat z institucí, které sledují vývoj francouzštiny nebo přispívají k jejímu rozvoji. Diplomatická sféra a používání francouzštiny v mezinárodních organizacích totiž může ovlivňovat rozhodování žáků a studentů při výběru cizího jazyka na školách v Čechách. Budou-li vědět, že angličtina je dostačující, nemusí si francouzštinu vůbec vybrat. Přestane-li plnit funkci diplomatického jazyka, může klesnout celkový zájem o ni.

Práce je rozdělena do dvou hlavních částí - teoretické a praktické. V teoretické části si klademe za cíl nahlédnout obecně na pojem diplomacie, vyjádřit, co to vlastně je, jaký je původ tohoto slova a čím se v dnešní době zabývá. Dále zdokumentujeme podstatná historická období, ve kterých se francouzština rozvíjela a hrála významnou roli ve světě diplomacie. Zjistíme, jaké události a faktory pravděpodobně přispěly k jejímu vzestupu a později pádu. Dalším z cílů bude se podrobněji zaměřit na konkurenty francouzštiny - v první části spíše z historického hlediska, ve druhé části se poté pokusíme navrhnout možné scénáře vývoje do budoucna. Na konci teoretické části shrneme hlavní specifika francouzštiny používané v oblasti diplomacie, důraz budeme klást na to, v čem se může odlišovat od běžného každodenního jazyka. Opřeme se o odbornou literaturu v češtině,

ale též ve francouzštině, o statistiky a průzkumy. V teoretické části budeme zkoumat status francouzštiny v České republice, ale i ve světě.

V praktické části zmapujeme diplomatické instituce nacházející se v České republice, některé z nich poté využijeme pro sběr dat. Provedeme rozhovory a nashromáždíme materiály z diplomatických institucí. Pokusíme se nastínit, jak se situace v posledních pár letech v České republice měnila, zda vůbec došlo k výraznějším změnám nebo jen nepatrným posunům. Rozhovor bude veden strukturovaně, podle předem připravených otázek, které budou zaslány na e-mail. Otázky k rozhovoru se zaznamenanými odpověďmi jsou součástí této práce v příloze na konci dokumentu. Domněnky a naše hypotézy podložené odpověďmi z rozhovoru jsou součástí praktické části. Na základě teoretických poznatků z první části a dat nasbíraných v druhé části se pokusíme navrhnout scénáře možného dalšího vývoje francouzského jazyka. Přicházíme se několika možnými návrhy.

Cílem práce je tedy nashromáždit co nejvíce informací o diplomatické francouzštině, o statusu francouzského jazyka v dnešním světě a o pozici, kterou francouzština má na našem území. Poté nasbírat dílčí data v diplomatických institucích a na základě teoretických znalostí a praktických dat formulovat možné hypotézy dalšího vývoje francouzského jazyka ve světě a v České republice. Je tedy francouzština stále důležitým jazykem na mezinárodní scéně, který by se naše děti měly učit, nebo se stane spíše jazykem, který využije jen hrstka obdivovatelů Francie?

Teoretická část

Teoretická část je rozdělena do pěti hlavních kapitol: Vymezení pojmu diplomacie, Role francouzštiny v dějinách diplomacie, Faktory ovlivňující status francouzštiny (pozitivní faktory + negativní faktory), Otázka konkurentů a poslední kapitolou jsou Specifika francouzštiny jako jazyka diplomacie.

V první kapitole se budeme zabývat původem slova diplomacie a specifikováním náplně diplomata. Zmíníme důležité dokumenty, které upravují diplomatické styky a rozdělují diplomatické zástupce. Ve druhé kapitole nahlédneme do historie a zmíníme důležité mezníky pro francouzský jazyk. Ve třetí kapitole se pokusíme vybrat hlavní faktory, které ovlivňují status francouzštiny. Mezi pozitivní faktory zařadíme počet mluvčích, kolonizaci, prestiž, dveře do globálního světa aneb lingua franca a „naučitelnost“⁴ jazyka. Mezi negativní faktory potom snižování přirozeného přírůstku a růst jiných světových velmocí.

Čtvrtá kapitola více přiblíží možné konkurenty francouzského jazyka. Podrobněji se podíváme na vztah anglického a francouzského jazyka, dalšími vybranými jazyky budou: španělština, ruština, němčina, arabština a čínština. Tato kapitola není zaměřena na Českou republiku, ale spíše celosvětově. Pokud ovšem zkoumáme status jazyka, je potřeba nejdříve zjistit, jakou roli hraje na mezinárodní scéně a teprve poté se zabývat tím, jaké má postavení v rámci Evropy a naší republiky.

Poslední kapitolou této části jsou Specifika francouzštiny jako jazyka diplomacie. Uvedeme oblasti, ve kterých se jazyk liší od každodenní francouzštiny. Zmíníme příklady diplomatického mluveného i psaného projevu.

⁴ **Naučitelnost** míníme schopnost, jak rychle a efektivně je možné se daný jazyk naučit. Každý jedinec se učí jiným tempem, naučitelnost vnímáme spíše jako obecný termín, jak je jazyk obtížný pro většinu (z ang. *learnability*)

2 Vymezení pojmu diplomacie

Diplomacie je soubor jednání a písemných i ústních aktů, díky kterým spolu státy komunikují a spolupracují. Pro někoho to může být povolání či kariéra, především se ale jedná o „umění vyjednávat“. Podle publikace *La Diplomatie*⁵ jde o « la capacité de nouer et d'entretenir des contacts, pour mener à bien des négociations »⁶. Je třeba najít kompromis pro protichůdné zájmy a názory a řešit je nejlépe mírovou cestou. Vyjednávat spolu mohou jedinci, skupiny i národy. Etymologicky slovo pochází z řeckého *diplús*, později *diplóma* - tedy *dvojitý, složený dokument*. Ten zpočátku sloužil k řízení mezinárodních vztahů, označoval smlouvy mezi panovníky. Od 18. století se také používal ve významu „univerzitní diplom“⁷. Do češtiny se výrazy diplomacie a diplomat pravděpodobně dostaly přes francouzštinu (*diplomatie, diplomate*). Diplomat je člověk, který může jménem svého státu vyjednávat s ostatními státy, mocnostmi a vůdci. Ve Francii jsou diplomaté úředníci státní správy - Ministère des Affaires étrangères. Řídí se zahraniční politikou své země, velvyslanci reprezentují hlavu státu a vládu, vyjednávají jménem Francie, podepisují smlouvy svým jménem.

Existuje diplomacie preventivní, kdy se snažíme předejít jakémukoliv konfliktu. Je potřeba dobře znát terén a anticipovat možné problémy. Tento typ diplomacie se rozvíjí v posledních dvaceti letech. Starším typem diplomacie je diplomacie donucovací. Rozvinul ji Thomas Schelling v 60. letech. Jde o násilnou diplomacii, o nátlak, vyhrožování druhé straně. Nedá-li nám svůj souhlas, provedeme ji něco, co ji může ohrožit.

Dále je možno diplomacii dělat na bilaterální a multilaterální. První typ je diplomatický vztah mezi dvěma stranami. Druhý typ je spolupráce mezi více stranami najednou, je to praktičtější v dnešním globálním světě. Ještě uvedeme další typ, nám nejbližší a tím je kulturní diplomacie. Do té lze zahrnout síť kulturních center, jako jsou Francouzské

⁵ DOUTRIAUX, Y., LEFEBVRE, M. *La diplomatie: Les dessous des relations entre états*. Paris: Autrement, 2008. ISBN 978-274-6710-719., p. 9

⁶ „Schopnost navázat a udržovat kontakty pro naplnění vyjednávání“.
Všechny překlady jsou dílem autorky práce.

⁷ DVOŘÁKOVÁ, K., KOVÁŘOVÁ, D., MASLOWSKI, N. *Francouzština v diplomacii a mezinárodních vztazích: Le français de la diplomatie et des relations internationales*. Vyd. 1. V Praze: Oeconomica, 2013. ISBN 978-802-4520-087, s. 15.

aliance, Francouzské instituty a Centra pro výzkum a sociální vědy. Podle Tomalové nám: „Kulturní diplomacie nenásilnou formou zprostředkovává kontakt s kulturou jiného státu a napomáhá vzájemnému kulturnímu porozumění.“⁸ Zvláštní pozornost je věnován francouzskému jazyku. „Francouzština je vnímána jako nositelka francouzské kultury, jako instituce i prvek národní identity (...) šíření jazyka bylo a stále je ústředním prvkem francouzské zahraniční politiky.“⁹

První náznaky diplomacie se objevovaly již v antickém světě, i když slovo diplomacie do období renesance v dnešním slova smyslu vyjednávání ještě neexistovalo. Již v Antice vznikly funkce jako je apoštolský nuncius nebo héraut. Jednotlivé státy vysílaly posly, tzv. « messengers », kteří měli doručit zprávu, neměli ale možnost vyjednávat.

V této práci se však budeme více soustředit na evropské dějiny. Jedním z důležitých dokumentů pro diplomacii je Vídeňská úmluva o diplomatických stycích¹⁰ přijata roku 1961. Vypracovala ji Komise pro mezinárodní právo OSN¹¹. Tato úmluva kodifikuje právní normy mezinárodního práva v oblasti diplomatických styků a vztahů a také řídí otázku exterritoriality a imunity diplomatů. V naší zemi byla publikována pod č. 157/1964 Sb. Diplomatické zástupce rozděluje do tří kategorií. Zaprvé vytyčuje funkci velvyslance (nuncia), zadruhé vyslance, ministra a internuncia a zatřetí chargé d'affaires. „S výjimkou pořadí a etikety se nebude činit žádné rozlišování mezi šéfy mise s ohledem na jejich zařazení do tříd.“ (Čl. 14).

Velvyslanec¹², je asi nejtypičtějším zástupcem v dnešním světě. Je hlavou velvyslanectví, navíc ho chrání diplomatická imunita a exterritorialita. Je akreditován u hlavy cizího státu. Nuncius (z lat. *nuntius* - *posel*) je reprezentant Svatého stolce. **Vyslanec**¹³ - dnes již ne tak běžný vztah, je hlavou vyslanectví, také je akreditován u hlavy cizího státu a chrání ho

⁸ TOMALOVÁ, Eliška. *Kulturní diplomacie: francouzská zkušenost*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2008, ISBN 978-808-6506-739m s. 7

⁹ TOMALOVÁ, Eliška. *Kulturní diplomacie: francouzská zkušenost*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2008, ISBN 978-808-6506-739, s. 46-47

¹⁰ http://www.ediplomat.com/nd/treaties/diplomatic_treaties.htm (citováno dne 26. 11. 2014)

¹¹ OSN – Organizace spojených národů

¹² Latinsky *nuncius*, francouzsky *ambassadeur*

¹³ Latinsky *internuncius*, francouzsky *député/envoyé*

diplomatická imunita a exterritorialita. V poslední kategorii je **chargé d'affaires**, který je kreditován u MZV¹⁴.

Podle Čl. 29 je: „Osoba diplomatického zástupce nedotknutelná. Diplomatičké zástupce nesmí být žádným způsobem zatčen nebo zadržén. Přijímající stát s ním bude jednat s náležitou úctou a učiní všechna vhodná opatření, aby zabránil každému útoku proti jeho osobě, svobodě nebo důstojnosti.“

Podle mezinárodní práva je ještě vytyčena funkce konzula, který také reprezentuje svůj stát. Činnost konzula a jeho status je upraven Vídeňskou úmluvou o konzulárních stycích z roku 1963, v ČR pod č. 32/1969. Konzul je úředník, který zastupuje svou zemi v oblasti obchodu, hospodářství či vědy. Sídli na konzulátu, který je buď součástí velvyslanectví, nebo mimo něj. Konzulové, činní v jedné zemi, jsou součástí *konzulárního sboru (corps consulaire)*. Konzul, na rozdíl od diplomata, nepoužívá především diplomatické imunity, je však do jisté míry chráněn některými výsadami exterritoriality (nedotknutelnost konzulárních místností a archivů, oficiálních dokumentů, korespondence se svým státem, osvobození od veškerých daní v té zemi, ve které je činný).

*

Z výše uvedeného textu tedy vyplývá, že francouzský jazyk s diplomacií úzce souvisí. Termíny z této oblasti pochází z latiny, řečtiny či přímo z francouzštiny (funkce diplomatických zástupců). Může to být jeden z důvodů, proč je francouzština označována jako jazyk diplomacie. Další důvody vyplynou v následující podkapitole, která se týká dějin diplomacie.

¹⁴ MZV – Ministerstvo zahraničních věcí

3 Role francouzštiny v dějinách diplomacie

Nyní si pojdme vytyčit důležité mezníky v historii, které byly podstatné pro jazyk francouzský. Francouzština vznikla v Galii z různých variant románštiny, kde postupně převládl dialekt Île de France. Od zhruba 13. století nabyla Paříž jakožto sídlo králů vůdčí role. Poměrně zásadní událostí pro francouzštinu bylo nařízení z Villers-Cotterêts z roku 1539, které zveřejnil František I. Do té doby hrála hlavní roli latina. Toto nařízení však bylo zlomovou událostí a pařížská francouzština byla povýšena na oficiální jazyk Francie, přestože na většině území se mluvilo dále místními dialekty. Francouzština se tak stala jazykem práva a administrativních úkonů - dvorské i církevní listiny měly být povinně psány francouzsky.

« Nous voulons que doresnavant tout arrestz, ensemble tout autre produces, soient des registres, enquestes, contractz, commissions, sentences, testamens et autres quelzconques actes et exploictz de justice ou qui en dependen, soient prononcez, enregistrez et delivrez aux parties en language maternel françois et non autrement. »¹⁵

Ve stejném století byly postaveny známé zámky na Loire, jako jsou Blois, Chambord či Chenonceau. Francie se začala stávat kulturní zemí, jejíž stavby jezdí lidé obdivovat dodnes. František I. položil základy moderní diplomacie, protože začal vysílat reprezentanty

do různých zemí Evropy. Také financoval zámořské expedice - ačkoliv se Francouzi nepodíleli na prvních objevech, v další vlně Jacques Cartier objevil la Nouvelle-France (Novou Francii, později přejmenovanou na Kanadu). Angličtí kolonisté však mnohonásobně převyšovali francouzské. Francouzští politici chtěli, aby se místní komunita ženila a plodila děti mezi sebou. Zpočátku však do Nové Francie odcházeli převážně muži a ženili se s domorodkyněmi. Proto za vlády Ludvíka XIV. přišel ministr J-B. Colbert na to, že vyšle dobře vychované francouzské dívky do Nové Francie, aby se tam vdaly za osadníky a vytvořily francouzsky mluvící rodiny. Dívky byly označovány jako filles à marrier. V kanadských provinciích později nebyl patrný žádný dialekt.

¹⁵ OSTLER, Nicholas. *Říše slova: jazykové dějiny světa*. Praha: 2007. ISBN 978-807-3811-525, s. 601. „Chceme, aby odted' byla všechna soudní rozhodnutí a stejně tak všechna další řízení, ať už rejstříky, vyšetřování, smlouvy, příkazy, rozsudky, závěti a další listiny a výkony soudu, které s tím souvisí, buď vyřčena, nebo publikována, zaznamenána pro druhou stranu mateřským jazykem francouzským a ne jinak.“

Angličtina v této oblasti sice převládla, ale v Kanadě se udržela francouzština až dodnes - je oficiálním jazykem Kanady a hlavním jazykem v Québecu.

Francie byla vždy spojována s vysokou kulturou, a to díky své výhodné poloze a díky bohatství ze zemědělství. Byla to země s největší hustotou zalidnění a francouzština se tak stala obchodním jazykem v Evropě. To se až do 19. století nezměnilo. Největšího rozkvětu a vlivu se dočkala v 17. století nazývaném někdy též « Le Grand siècle »¹⁶. Postupně docházelo k upevňování královského absolutismu. Jelikož král Ludvík XIII. byl velmi mladý (pouhých 9 let), vládla tak jeho matka, Marie Medicejská za pomoci kardinála Richelieu. Kardinál byl označován jako velký diplomat, oddaný své zemi. Byl to státník a první ministr Ludvíka XIII. Protože Ludvík jako král neměl moc velké slovo, tak dělal kardinál spoustu rozhodnutí za něj. Richelieu velmi podporoval kolonizaci - Francie získala Martinique, Guadeloupe, Cayenne, Guyane, Senegal, Madagaskar a Indočínu. Dále podporoval umění a založil jednu pro Francouze velmi významnou instituci. Roku 1635 vznikla Francouzská akademie, první akademie svého druhu na světě, která existuje dodnes. Je zodpovědná za péči o francouzský jazyk, který by měl zůstat bohatý a čistý. V dnešní době Akademie dohlíží na francouzský jazyk a šíří po světě francouzštinu jako součást frankofonie. Akademii tvoří 40 členů, tzv. *Immortels* (*Nesmrtelní*), kteří jsou voleni doživotně. Jako první úkol měla Akademie sestavit slovník, ten byl vydán roku 1694 a byl pravidelně modernizován. Francouzi tedy jako část svého úspěchu a výjimečnosti považovali svůj jazyk.

Dalším panovníkem byl Ludvík XIV., Král slunce. Panoval celých sedmdesát dva let, nejdéle ve francouzské historii. Francie se za něj stala evropskou mocností a rozšířila svá teritoria v zahraničí (získala například Alsasko). Roku 1714 byla Francie druhou největší koloniální suchozemskou říší světa a nabyla přibližně podoby dnešních hranic. Díky obchodu s cukrem se francouzsky začalo hovořit na Francouzských Antilách a na Haiti, díky zastávkám při plavbách na Réunionu a Madagaskaru. V 17. století vznikly klasické tragédie od Racina, Corneille a komedie od Molièra. Versailles se stalo střediskem kultury a etikety. Většina Evropy tím byla ovlivněna, mladé a bohaté dámy četly

¹⁶ „Velké století“

francouzské romány, v Rusku se za vlády Kateřiny Veliké stala francouzština jazykem kultury.

Jak popisuje i profesor Roland Breton v *Atlase jazyků světa*: „Francouzština je jedním z prvních evropských jazyků, který v oficiální a kulturní sféře nahradil latinu. V době osvícenství (18. stol) se pak stala jazykem evropské kultury a diplomacie.“¹⁷ Roku 1712 podle smlouvy z Rastattu, se mělo vyjednávat pouze francouzsky, a to, i když druhá strana neměla na Francii žádné vazby. Veškeré smlouvy měly být psány francouzsky. Oblibu ztratila Francie hlavně po napoleonských válkách, po snaze dobýt a podmanit si celou Evropu. Přesto francouzština nadále zůstává mezinárodním jazykem pro komunikaci.

V období Francouzské revoluce, napoleonských válek a restaurace Bourbonů se zapsal do dějin významný státník a diplomat Charles Maurice de Talleyrand-Périgord. Ve svém životě zastával mnoho funkcí a často měnil stranu, na které byl. Nejprve sympatizoval s církví, stal se knězem a biskupem. Při revoluci se přidal ke třetímu stavu a církví byl později exkomunikován a zbaven funkcí. Byl několikrát jmenován ministrem zahraničí a zastupoval Francii ve Velké Británii. S Napoleonem Bonaparte nejdříve spolupracoval, poté se však jejich názory rozcházely. Talleyrand se myšlenkové a politicky od Napoleona vzdaloval, až nakonec konspiroval proti němu společně s Alexandrem I. Po pádu Napoleona pomohl dostat zpátky na trůn Bourbony a na Vídeňském kongresu vyjednal a uhájil pro Francii hranice. Talleyrand byl výborný řečník a glosátor.

Tak trochu ironicky nastává zlomový bod pro francouzštinu opět ve Versailles, kde byla podepsána smlouva tzv. « *Traité de Versailles* ». Na mírové konferenci roku 1919 po 1. světové válce byla smlouva podepsána jak francouzsky, tak anglicky (po trvání na jednání v angličtině ze strany Velké Británie a USA).

V 19. století začali Francouzi expandovat do Afriky - do Alžírska, Pobřeží slonoviny (Côte d'Ivoire), Čadu, Tuniska a Maroka. Jak uvádí jazykovědec Ostler: „Do roku 1913 se tak francouzština stala jazykem vládců dobré třetiny afrického kontinentu od pohoří Atlas na severu až po Velká jezera ve Východoafrickém příkopu.“¹⁸ Některá území

¹⁷ BRETON, Roland, *Atlas jazyků světa: soužití v křehké rovnováze*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2007, 79 s. ISBN 978-800-0018-836.

¹⁸ OSTLER, Nicholas. *Říše slova: jazykové dějiny světa*. Praha: 2007. ISBN 978-807-3811-525, s. 448

později získala nezávislost, ale jiné menší národy zůstaly dodnes součástí Francie. Francouzské jazykové společenství chtělo nalézt uspořádání vlastního fungování - proto vznikla vědecká a kulturní organizace L'OIF¹⁹ a to roku 1970 v Nigeru.

OIF neboli Mezinárodní organizace frankofonie sdružuje země, kde francouzština hraje určitou roli - buď je jazykem mateřským, oficiálním či pouze komunikačním, administrativním nebo jazykem výuky. Padesát čtyři států je řádnými členy, dvacet tři států má roli pozorovatelů a tři státy jsou přidružené. Podle OIF, v roce 2014, je francouzština pátým nejpoužívanějším jazykem při komunikaci. Používá ho 274 milionů mluvčích²⁰. Podle odhadů a rostoucí tendence po roce 2000, bude v roce 2050 až 700 milionů lidí hovořit francouzsky, z toho 85% v Africe. Podle reportáže *6 000 langues parlées: quel avenir pour la français* ?²¹ je navíc francouzština společně s angličtinou jedinými jazyky, kterými se mluví na všech pěti kontinentech. Nejvlivnějším jazykem (politickým, diplomatickým, ekonomickým a kulturním) je sice angličtina, francouzština ale drží hned druhé místo.

Podíváme-li se zpět do historie, v 60. letech 20. století, po druhé světové válce, se angličtina dostala do povědomí všech. Anglická a americká kultura byly v té době vlivnější a mluvčí francouzštiny se mohli cítit ohroženě. Možná právě proto si lidé více uvědomovali své frankofonní smýšlení a chtěli určité spojení za účelem obrany francouzského jazyka. V roce 1970 tedy vznikla OIF, výjimečná snaha mnoha lidí a kultur o rozvoj francouzštiny a nejrůznějších aspektů frankofonní kultury.

Tato organizace je velmi důležitá pro budoucnost francouzského jazyka, jednou z jejích hlavních rolí je totiž « promouvoir la langue française » neboli propagovat francouzský jazyk, dělat mu reklamu a podporovat ho finančně. Dále podporuje kulturní a jazykovou rozmanitost, vzdělávání a vědeckou spolupráci, prosazuje mír, demokracii a lidské svobody, věnuje speciální pozornost mladým lidem a ženám, pomáhá předcházet konfliktům. Měla by sbližovat lidi různých kultur, které spojuje francouzština. Dvacátý

¹⁹ Organisation internationale de la Francophonie = Mezinárodní organizace frankofonie

²⁰ <http://www.francophonie.org/Estimation-des-francophones.html> (citováno dne 10. 6. 2015)

²¹ <https://www.youtube.com/watch?v=MGo6UMRdXds> (citováno dne 10. 6. 2015)

březen je uznávaný jako mezinárodní den Frankofonie, kdy jsou v mnoha zemích organizovány kulturní, vzdělávací a propagační programy pro veřejnost.

*

Shrňme si tedy druhou kapitolu. Francouzština na počátku dějin sváděla boj s latinou, kterou postupně nahradila. Později, v období kolonizace, se setkala s angličtinou, svým dávným velkým konkurentem. Anglicky hovořící početně převyšovali francouzské kolonisty na území dnešní Ameriky a Kanady. Největší slávy se dostalo francouzštině v 17. století, kdy vznikla mimo jiné Francouzská akademie. Oblibu ztratila po napoleonských válkách a angličtina se tak postupně začala dostávat do popředí.

V 70. letech 20. století byla založena Mezinárodní organizace frankofonie, která sdružuje frankofonní státy. Role francouzštiny se tedy v průběhu staletí výrazně měnila a i v 21. století se neustále vyvíjí. Propagaci francouzštiny, frankofonní kultury, demokracie a lidských svobod má na starosti OIF.

Významnými osobnostmi byly František I. a kardinál Richelieu, kteří oba velkou měrou přispěli k rozvoji francouzského jazyka, a Ludvík XIV.

4 Faktory ovlivňující status francouzštiny

Vzestup i pád francouzštiny v průběhu jednotlivých staletí byl ovlivněn různými faktory. Jedním z faktorů úspěšnosti daného jazyka je určitě počet mluvčích. Zařadili jsme ho tedy do skupiny pozitivních faktorů. Vymřou-li poslední mluvčí určitého jazyka, velmi často s nimi zahyne i jazyk. Jednu z mála výjimek tvoří latina, která se používá i dnes v jazyce právníků, lékařů, ale i diplomatů a vzdělaných lidí. Neznamená to však, že byste šli do kavárny a lidé si spolu latinsky povídali, ale latina se udržela hlavně v písemné formě, v příslovích, sentencích a obratech. V dnešní době existuje odhadem zhruba šest tisíc jazyků, každý den jich ale mnoho vymírá.

Jazyky se šíří na různá území díky kolonizaci, která je také mezi pozitivními faktory, i když z hlediska domorodých obyvatel by mohla být přijímána negativně a s odporem. Kromě počtu mluvčích a kolonizace jsme do pozitivních faktorů zařadili i prestiž a naučitelnost jazyka. Mnohdy záleží hodně na tom, jak moc určitá země podporuje šíření své kultury a jazyka za hranicemi, jaké nabízí kurzy pro cizince, jaké vysílá do světa lektory a pedagogy, kteří mají jazyku budovat určitou pozici. V neposlední řadě je třeba připomenout úlohu jazyka jako *lingua franca*. V některých případech počet mluvčích užívajících jazyk jako *lingua franca* mnohonásobně převyšuje počet rodilých mluvčích.

4.1 Pozitivní faktory

Tyto faktory jsme označili jako pozitivní, neboť kladně ovlivňují postavení francouzštiny ve světě. Jazyk může být díky nim úspěšnější, rozšířenější a nehrozí tak jeho zánik.

4.1.1 Počet mluvčích

Co se týče počtu mluvčích, je poměrně dost obtížné situaci zachytit. Na světě existuje přes šest tisíc jazyků, ale každý den jich několik vymře. I jazyky standardizované s největším počtem mluvčích se neustále mění. Nemluví se jimi jen v zemích, odkud pochází, ale i jinde, kam byly zavlečeny. Jedná se o různé varianty, které by se později mohly rozštěpit na více samostatných jazyků. Někteří lidé je také používají jako cizí jazyk, dorozumívací prostředek. Počet mluvčích tedy lze zjišťovat dle různých kritérií: počet rodilých mluvčích, počet všech jedinců, kteří se dorozumí daným jazykem a jiné. Tabulka převzatá z publikace N. Ostlera (2007) nám přibližuje první dvacítku jazyků

na světě (příloha 1). Francouzština se zde řadí na deváté místo se 128 milióny mluvčích, kteří hovoří francouzsky jako prvním nebo druhým jazykem. Tento rozbor jazyků má však podle lingvisty Ostlera jistou nevýhodu: „Nelze z něj vyčíst dynamiku růstu jazyka. Nedozvíme se z něho, který jazyk je na vzestupu, který upadá, který patří mezi největšími jazyky k nováčkům. Jak by náš seznam vypadal před sto lety? A jak bude vypadat za sto let? Abychom mohli na tyto otázky odpovědět, musíme zkombinovat demografii s měnící se prestiží jazyka.“²²

4.1.2 Kolonizace

Francouzština vděčí za své postavení koloniálním říším, které si vybudovala. V dnešním světě se s ní domluvíte v Evropě kromě Francie také ve Švýcarsku, Belgii, Lucembursku a Monaku. Ve světě hlavně v severní Africe, oblasti zvané Magreb a také v Kanadě, v bývalé oblasti Indočíny a na mnoha ostrovech.

Ve dvaceti devíti zemích světa je francouzština oficiálním úředním jazykem, v dalších sedmi zemích je běžně používána avšak neoficiální (země Magrebu, Libanon, Andora a jiné). Domníváme se, že v zemích Afriky je to pro Evropu a zbytek světa velmi praktické. Francouzština může být použita k vyjednávání a při humanitární pomoci státům. Děti se ve školách vzdělávají arabsky či francouzsky a to jim může později otevřít dveře do světa, například ke studiu na univerzitě. V Africe je jazyková různorodost vysoká, ale málokdo z cizinců těmito jazyky hovoří.

4.1.3 Prestiž

Francie patří k nejmocnějším zemím světa, a to jak po stránce ekonomické, tak i kulturní či vojenské. Francouzština byla jako jazyk velmi přitažlivá, když byla země bohatá. Lidé, kteří se učili tento jazyk, měli pocit, že pokud jím budou plynně hovořit, zbyde i na ně něco z francouzského bohatství. Budou se na něm moci nějak podílet. Budou si moci přečíst díla významných spisovatelů, budou moci v divadle zhlédnout klasickou tragédii. I v dnešní době mají lidé v České republice pocit, že umět francouzsky je vznešené, že to svědčí o vzdělanosti a že školy, kde se vyučuje francouzština, jsou prestižní. Tyto domněnky jsou pravděpodobně spojené s tím, že francouzština v 17. století opravdu

²² OSTLER, Nicholas. *Říše slova: jazykové dějiny světa*. Praha: 2007. ISBN 978-807-3811-525, s. 561

ovlivňovala celý svět. Nyní je sice v pozadí angličtiny, neznamená to však, že není užitečná a prestižní.

Studenti v Africe, kteří umí výborně francouzsky a mají studijní předpoklady a případně i finanční zdroje či stipendia, mohou vycestovat do Francie a získat diplom tam. Francouzský diplom má poté mezinárodní platnost a je mnohem „prestižnější“ než diplom z africké univerzity.

4.1.4 Dveře do globální světa aneb „lingua franca“

Rodilých mluvčích francouzštiny spíše ubývá nebo minimálně nepřibývá. Naopak přibývá těch, kteří francouzštinu užívají jako jeden ze svých komunikačních jazyků - ať už při studiu, práci, obchodu nebo cestování. Francouzština je oficiálním jazykem mnoha mezinárodních institucí: EU²³, OSN, NATO²⁴, OIF, Mezinárodního olympijského výboru, jediným oficiálním jazykem Mezinárodní poštovní unie, Mezinárodní cyklistické unie, Červeného kříže a Lékařů bez hranic²⁵. V Evropě je tedy vedle angličtiny nejvýznamnějším jazykem ve sféře mezinárodní spolupráce. Němčina ani španělština ji nemohou konkurovat.

4.1.5 „Naučitelnost“ jazyka

Posledním pozitivním faktorem, který bychom rádi zmínili, je naučitelnost jazyka. Naučitelností míníme, jak snadno a rychle je možné si určitý cizí jazyk osvojit. Termín je velmi relativní, těžko ho lze měřit a dokazovat, nicméně náš mateřský jazyk ovlivňuje naše predispozice pro učení dalšímu cizímu jazyku. Je-li náš mateřský jazyk z indoevropské jazykové rodiny, pak se nám další jazyky z této rodiny budou učit mnohem snadněji než jiné. Nejbližší nám potom budou jazyky ze stejné větve, nám Čechům jazyky slovanské. Také záleží, jaké písmo je užíváno, zda se celky skládají z jednotlivých fonémů (alfabetické), slabik (syabické) či slov (logografické)²⁶. Mnohdy se naprosto odlišuje uvažování a přemýšlení o okolním světě, a proto je nutné se

²³ EU – Evropská Unie

²⁴ NATO – Severoatlantická aliance

²⁵ LAWLESS, Laura K.: *What is French? Facts and Figures about the French Language* [online]. 2015. Dostupné z: http://french.about.com/od/francophonie/ss/whatisfrench_4.htm (citováno dne 27. 3. 2015)

²⁶ FIELD, John. *Psycholinguistics: the key concepts*. New York: Routledge, 2004, ISBN 978- 04-152-58913. p. 332.

s jazykem učit i kulturní rozdíly. V dnešní době je kulturní kompetence začleňována do učebnic.

Čím více mluvčích má relativně blízko k tomu se jazyk naučit, čím více je tedy jazyk naučitelný pro ostatní, tím větší má perspektivy do budoucna. Čínština má obrovský počet rodilých mluvčích (před miliardu), pro Evropany se ale zatím zdá být ne snadno naučitelná. Liší se písmo, způsob myšlení i skládání slov. Francouzština se zdá být poměrně uchopitelná pro ty, jejichž mateřský jazyk je románský, také celkem dobře naučitelná pro ty, jejich mateřský jazyk je dle morfologické klasifikace jazyk analytický (izolační)²⁷. Celkem dobře se ji mohou naučit i ti, kteří používají stejné písmo. Čím vzdálenější mateřský jazyk je, tím obtížněji se francouzština učí. Neznamená to ale, že to nejde. Potom hraje velmi důležitou roli to, jak jsou učebnice a materiály daného jazyka zpracované, zda jsou dostupné, zda je dostatek kvalifikovaných učitelů a prostředků k tomu, aby se jazyk mohl vyučovat. Francouzština tyto prostředky určitě má.

4.2 Negativní faktory

Následující faktory vnímáme jako negativní. Budou-li naplňovány, bude ubývat mluvčích francouzštiny a ta bude vytlačována jinými jazyky.

4.2.1 Snižování přirozeného přírůstku

Růst populace rodilých mluvčích se zastavil. Lze předpokládat, že jejich růst bude omezený. Znamená to ale nutně konec daného jazyka? Pokud existují mluvčí, kteří daný jazyk používají, i když to nejsou rodilí mluvčí, jazyk přežije. Tento negativní faktor tedy neznamena, že by se francouzština blížila ke svému konci. Otázkou ale zůstává, zda se bude výrazně měnit vlivem arabštiny a afrického přízvuku. Stejně jako lidstvo, i jazyk se neustále vyvíjí, zjednodušuje a přizpůsobuje. Je dost možné, že za pár desítek či stovek let se poměr afrického obyvatelstva výrazně zvýší a naopak francouzského obyvatelstva ubyde. Lze tedy očekávat nějaké výraznější změny.

²⁷ VONDRÁČEK, Antonín. *Úvod do studia francouzského jazyka*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. ISBN 978-808-6898-612, s. 59

4.2.2 Růst jiných světových velmocí

Pro jazyk je velmi důležité, jak významná a mocná je jeho země. V poslední době zaznamenáváme obrovský růst Číny jako velmoci. Nakolik ovlivní jazykové dění ve světě? To lze těžko vyvozovat, ale předpokládáme, že jistým způsobem dění ovlivní. Je potřeba, aby Francie dále jako země prosperovala a udržela se v první desítce nejmocnějších zemí světa.

*

Zjistili jsme, že status francouzštiny ovlivňuje počet mluvčích a těch má francouzština zatím dostatek. V průběhu dalších let se ale pravděpodobně změní rozložení obyvatelstva, protože výrazně vzroste počet francouzsky hovořících Afričanů. Pro francouzský jazyk jsou velmi významné kolonie, jelikož v dnešní době jsou též nositelem frankofonní kultury a šíří dál jazyk z generace na generaci. Francouzština je považována za prestižní jazyk. Kdo jím hovoří, je považován za vzdělance, který má otevřené dveře do Francie, na francouzské univerzity a do mnohých mezinárodních organizací. Klasifikovali jsme ji jako jazyk dobře naučitelný pro ty, jejichž mateřský jazyk je románský, také celkem dobře naučitelný pro ty, jejich mateřský jazyk je dle morfologické klasifikace jazyk analytický a pro ty, kteří používají stejné písmo. Negativně jazyk ovlivňuje úbytek obyvatel a růst jiných mocností.

5 Otázka konkurentů

Žádný jazyk na světě není zcela dominantní. Situace se mění vlivem mnoha faktorů a tak je třeba zvážit, jakých konkurentů by se měla francouzština obávat. Jejím dávným soupeřem je angličtina, která je v 21. století na výsluní. Alespoň v České republice angličtina naprosto upozadila francouzštinu a zahнала ji tak trochu do kouta. Angličtina je prvním cizím jazykem, je povinná od 3. třídy, v některých školách dokonce od 1. třídy základní školy. Francouzština má roli 2. cizího jazyka společně s němčinou, španělštinou, ruštinou a italštinou.

Roger Dehaybe z OIF dokonce v roce 2011 sdělil, že: “Budoucnost francouzštiny se bude rozhodovat v Bruselu (...) Evropská unie představuje jediný politický a ekonomický blok ve světě, v němž může hrát francouzština významnější roli.”²⁸ Nejvíce se ale Roger Dehaybe obává zavedení jednotného jazyka EU, které by mělo zničující dopady na používání francouzštiny ve světě. „Když byla zavedena jednotná měna euro, proč by EU nepřistoupila na jednotný jazyk?“, ptá se Dehaybe a jako příklad uvádí případ africké Rwandy, jejíž vláda se v roce 2008 rozhodla ve všech školách v zemi vyměnit hlavní vyučovací jazyk francouzštinu za angličtinu. „Pokud se něco takového stane i v EU, francouzský jazyk ztratí na své prestiži a přestane být pomalu ve světě užíván“, argumentuje Dehaybe.

Pojďme se tedy trochu podrobněji podívat na konkurenty francouzského jazyka. Jako první jsme mezi ně zařadili angličtinu, poté se podíváme na španělštinu, ruštinu, němčinu, arabštinu a jako poslední čínštinu.

5.1 Angličtina

Angličtina patří stejně jako francouzština do indoevropské jazykové rodiny. Není však jazykem románským, který se vyvinul z vulgární latiny, nýbrž jazykem germánským. Stejně jako u francouzštiny se jedná o jazyk analytický. V současné době je angličtina nezbytnou součástí našich životů, v České republice ji po nás požadují téměř při každém pohovoru, děti se ji musí povinně učit ve školách, je to jazyk moderních technologií.

²⁸ <http://www.euractiv.cz/print-version/clanek/budoucnost-francouzstiny-bude-zaviset-na-bruselu-008638> (citováno dne 11. 6. 2015)

Mnoho slov z angličtiny běžně používáme v mluveném jazyce. Měla angličtina vždy takovou popularitu? Proč je vlastně dávným soupeřem francouzštiny?

Angličtina je jazyk starý zhruba 1500 let²⁹. Jeho vývoj se dělí do čtyř základních období: Staré angličtiny (450-1066), Středověké angličtiny (1200-1500), Rané moderní angličtiny (1500-1800) a Moderní angličtiny (1800- nyní). Do 16. století se formoval v rámci britských ostrovů, v 17. století se začal šířit na palubách lodí do všech kontinentů.

Stará angličtina se více podobala spíše moderní němčině. Byl to jazyk flektivní, ze kterého pochází krátká slova každodenního použití. Zhruba v 9. století se vyvinul významný literární jazyk. V 11. století však písemnictví ovládli francouzsky hovořící a písemnou podobu angličtiny potlačili. Roku 1066 Vilém Dobyvatel připlul do Anglie a přivezl s sebou nový jazyk – normanskou francouzštinu. Zajímavé je, že Normany dělilo od Vikingů pouze pět-šest generací. Usadili se v Normandii, postupně zapomněli svůj původní jazyk, norštinu, a přijali tamní románštinu. Z toho vznikla normanská francouzština. Přestože Normanů nebylo víc než pět tisíc, postupně si Vilém „dobył“ poslušnost krále a Anglie se proměnila v Normanské království. Francouzsky hovořil král i jeho šlechta, v literatuře se objevila anglonormanská dvorská lyrika, rozsudky byly psány francouzsky. V duchovním světě stále zůstala latina. Anglicky mluvili lidé na vesnicích a také družiníci šlechty. V tomto světě měl každý své místo, podle toho, kde se narodil. Francouzsky mluvící šlechta byla jakousi elitou. V tomto historickém období tedy francouzština stojí hierarchicky mnohem výše než stará angličtina a to navíc na britských ostrovech. V této době se do angličtiny dostává mnoho výrazů z francouzštiny, které si uchová dodnes. Jedná se o slova delší, z oblasti kuchyně, práva, administrativy, umění, módy či politiky. Uvádíme pro ilustraci několik příkladů anglických slov francouzského původu:

Kuchyně: *veal, beef, mutton*

Právo: *justice, court, case*

Umění: *impressionism, art nouveau, collage*

²⁹ OSTLER, Nicholas. *Říše slova: jazykové dějiny světa*. Praha: 2007. ISBN 978-807-3811-525, s. 487

Z dlouhodobého hlediska se však nejvíce prosazovala angličtina, přestože byla nejméně vynucována. Francouzští králové navíc nadrželi s normanskými králi, protože se nikdy nesmířili s jejich nezávislostí. Francouzština začala později na britských ostrovech upadat a zůstala spíše jako vyučovací jazyk na školách. Na konci 14. století přestala být i vyučovacím jazykem a začala být vnímána za zbytečnou. Potřebná byla, pouze pokud někdo cestoval za moře. Roku 1476 William Caxton přinesl do Anglie knihtisk a angličtina se standardizovala.

Období Rané moderní angličtiny se odehrává za vlády Tudorovců a královny Elizabeth I. V tomto období proudily světem myšlenky renesance a humanismu, Francie i Anglie byly významné mocnosti, v Anglii vydal svá díla Shakespeare. Ve stejné době panuje ve Francii František I. a Ludvík XIV.

Moderní angličtina se začíná šířit na různé kontinenty světa. Toto období je velmi důležité, neboť získaná území později ovlivní celosvětové postavení jazyků. Angličtina se opět střetává s francouzštinou, a to v Severní Americe v 17. století. Francie obsadila na východním pobřeží La Nouvelle-France a Louisianu. Počet Britů mnohonásobně převyšuje počet Francouzů. Po století válek, v roce 1763, však musí Francouzi území vyklidit. Napoleon později prodá území Louisiany USA. Francie si svou pozici vybuduje v Québecu.

Britové vyplouvají na území dnešní Austrálie a Nového Zélandu (18. a 19. století). Osidlují tyto kontinenty a angličtina získává význam i tam. O území se bojuje také v Karibiku i Africe, kde si oba jazyky zajistí své místo. Anglie navíc provozuje Východoindickou společnost a díky mnohojazyčnosti daného území si postupně angličtina získá pozici vzdělávacího a obchodního jazyka.

V současné době hovoří anglicky 300-400 miliónů rodilých mluvčích. Celkově s lidmi, kteří hovoří anglicky jako druhým cizím jazykem však může jít o 700 miliónů - 1 miliardu. Počty mluvčích je celkem problematické přesně zachytit. Vycházíme ze statistiky *Ethnologue: Languages of the World, Eighteenth edition*³⁰.

³⁰ <http://www.ethnologue.com/statistics/size> (citováno dne 27. 3. 2015)

Dle faktorů, zmíněných v předchozí kapitole, můžeme říci, že k rozvoji angličtiny velmi přispěla kolonizace. Jedná se o jazyk prestižní a poměrně dobře naučitelný. Existuje mnoho typů učebnic vycházejících z nejrůznějších metod výuky cizích jazyků. Otevírá dveře do světa, na univerzity, je to jazyk obchodní a jazyk mezinárodních institucí.

Mnoho lidí vnímá cizí jazyky jako oddělené kategorie. Pomůžeme-li jim vnímat souvislosti mezi jazyky a odvozovat slovíčka, uvidí, že francouzština může pomoci učení se angličtině a naopak. Bylo by vhodné tyto dva jazyky přestat vnímat jen jako dva rivaly, protože se mohou navzájem obohacovat.

5.2 Španělština

Španělština patří spolu s francouzštinou a angličtinou k nejvýznamnějším jazykům v Evropě. Kromě Evropy má však mnoho rodilých mluvčích také ve Střední a Jižní Americe. Celkově je tedy na světě kolem 400 miliónů rodilých mluvčích španělského jazyka. Nemůžeme ho tedy zanedbat. S mluvčími, kteří jí hovoří jako druhým cizím jazykem, jich bude přes 500 miliónů. Počet mluvčích je tedy značný. Na rozdíl od francouzštiny má španělština výhodu v tom, že její výslovnost není tak odlišná a po fonetické stránce je lépe naučitelná – nemá nosové samohlásky ani polokonsonanty. Grafická forma se tolik neliší od fonické podoby. Španělština je stejně jako francouzština jazyk románský a analytický. Má tedy velký potenciál být globálním jazykem.

Počet zájemců, kteří se ji učí, se neustále zvyšuje. V roce 2010 vyšel článek s názvem: *Španělština jako budoucí lingua franca?*, který pojednává o stále větší oblibě španělštiny. „Vzhledem k tomu, že vliv španělštiny jako celosvětového cizího jazyka oproti jiným jazykům narůstá, v nadcházejícím období se chystá španělské ministerstvo školství výrazně podpořit postavení a výuku španělštiny jako světového jazyka. Tento záměr představilo španělské ministerstvo školství v prosinci 2009 ve Valencii, kde se konalo I. Mezinárodní setkání administrátorů vzdělávání.“³¹ Problém, který ministerstvo

³¹ SLADKOVSKÁ, Kamila. *Španělština jako budoucí lingua franca?*. Metodický portál: Články [online]. 26. 02. 2010. Dostupný z WWW: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/G/8021/SPANELSTINA-JAKO-BUDOUCI-LINGUA-FRANCA.html> . ISSN 1802-4785. (citováno dne 27. 3. 2015)

zahraničních věcí začalo řešit, byl nedostatek kvalifikovaných učitelů španělštiny, ale i učebnic a dalších výukových materiálů. Podle článku je mezi dospělými španělština nejvíce studovaným jazykem. Ministerstvo se tedy na zasedání dohodlo, že bude více propagovat španělský jazyk, více zviditelňovat španělskou kulturu, rozšíří nabídku stipendijních pobytů a programů, podpoří on-line výuku španělštiny a zlepší vzdělávání učitelů.

Pozitivní faktory tedy převažují. V České republice však španělština patří mezi druhými cizími jazyky na 5. místo v základních školách a na 4. místo na středních a vysokých školách. Jak již bylo zmíněno, je zde nedostatek kvalifikovaných učitelů.

*

Španělština má tedy velký potenciál, který prozatím nebyl plně využit. Na rozdíl od francouzštiny se zdá, že není tolik opečovávaným jazykem. Záleží tedy hodně na politických rozhodnutích, propagaci a vysílání studentů a učitelů na studijní pobyty do zahraničí. Přestože španělštinu zmiňujeme jako konkurenta francouzštiny, studenti by se mohli tyto dva jazyky naučit na základě podobnosti a ovládali by tak oba dva.

5.3 Ruština

Ruština je nejužívanější slovanský jazyk. Stejně jako čeština je jazyk flektivní, využívá však jiné písmo - azbuku. V Evropě má velký politický význam, hovoří jí přes 270 miliónů mluvčích. Za minulého režimu byla automaticky vyučována v našich školách. Nyní můžeme pozorovat, že se do nich opět navrácí, tentokrát dobrovolně. Obyvatelé z východu se přesouvají více na západ a přináší s sebou svůj jazyk a kulturu. Někteří z nich si poté vyberou ruštinu jako cizí jazyk na školách, i když pro ně je jazykem mateřským. Čeští žáci a studenti mohou být zase motivováni se s nimi dorozumět, mohou s nimi konverzovat a rovnou využít své znalosti. Láká je také podobnost jazyků, některá slova lze celkem snadno odvodit. Pro Slovaný je dobře naučitelná, největší úsilí je třeba vyvinout při učení se nového písma. Ve Francii ruština zatím nijak výrazně nevyniká, mohla by se ale stát významným jazykem ve střední Evropě. Oproti ostatním konkurentům, které zmiňujeme, neměla ruština zámořské kolonie a nikdy se nestala

prestižním jazykem světového měřítká. Je soustředěna spíše v jedné, avšak rozlehlé oblasti.

*

Zdá se, že ruština více ovlivní situaci v České republice než ve Francii. Má velký počet mluvčích, pro Čechy je dobře naučitelná, ale prozatím se nejeví jako lingua franca.

5.4 Němčina

Němčinu také nelze opomenout vzhledem k jejímu významu v Evropě a vzhledem k tomu, že naše republika sousedí s Německem a Rakouskem. Němčina je jazyk germánský, kterým hovoří asi 100 miliónů mluvčích v Evropě a skoro dvojnásobek po celém světě. Jazykovědec Ostler nazval ve své knize jednu kapitolu „Podivně neúčinná ambice němčiny“³². I přes její snahu se nikdy neujala jako světový jazyk. Významným obdobím pro ni byl romantismus, rozkvět vědy, umění a učenosti. „Němčina a německá literatura dosáhly světové proslulosti a poprvé se němčina co do vážnosti a prestiže vyrovnala francouzštině“³³ píše Ostler. 18. a 19. století byly věkem významných osobností, jako je Beethoven, Kant, Hegel či Mozart. Němečtí filosofové se zasloužili o to, že první myšlenky osvícenství byly vyjádřeny v německém jazyce.

Německo mělo později také koloniální ambice v Africe, a to v Togu, Kamerunu, Jihozápadní a Východní Africe. Poté co Německo prohrálo první světovou válku, přišlo v roce 1919 ve Versailles o území a v zámořských oblastech se začalo mluvit francouzsky nebo anglicky. Poslední velkou ambicí bylo dobytí celého světa Adolfem Hitlerem ve druhé světové válce. Většinu dobytých území ale Třetí říše držela příliš krátce na to, aby se němčina stihla uchytit. Navíc získala velkou neoblibu a její sláva z předchozího století byla zapomenuta.

V České republice ale má svou tradici. Sice docházelo k poněmčování v sudetských oblastech, němčina ale pronikala do češtiny a mnoho slov si je velmi podobných. V některých prvních školách na území Čech se vyučovalo německy. V dnešní době je

³² OSTLER, Nicholas. *Říše slova: jazykové dějiny světa*. Praha: 2007. ISBN 978-807-3811-525, s. 478

³³ OSTLER, s. 478

vytlačována ze škol angličtinou, podobně jako francouzština. Vyplývá to i z článku Petra Kočího a Marcela Šulka: „Ještě před osmi lety studovalo na středních školách v Karlovarském kraji víc němčinářů než angličtinářů. Poměr se obrátil, dnes se i v regionu, který má s Německem delší hranici než s českými sousedy, učí čtyři z pěti středoškoláků anglicky; německy jen dva ze tří. Německé firmy přitom bijí na poplach: sehnat české zaměstnance ovládající jejich jazyk je čím dál těžší, cena takových lidí na trhu práce tudíž roste.“³⁴

Německo s Francií se neustále přeli o regiony Alsasko a Lotrinsko. V dnešní době patří Francii, vliv německé kultury a kuchyně je značný. Míšení dvou kultur je ale turisticky zajímavé a tyto regiony mají svou subkulturu.

*

Němčina se zatím nikdy nestala světovým jazykem. Ve Francii má značný vliv na území, které s Německem sousedí, v České republice je situace podobná, svůj vliv němčina ztrácí na úkor angličtiny.

5.5 Arabština a islám

Arabština je, na rozdíl od francouzštiny, jazyk semitský a zároveň jazyk flektivní, který ohýbá slova pomocí předpon, přípon a interfixů (slovo se mění uvnitř jazykového kmene). Spisovnou arabštinou mluví vzdělanci a liší se jen málo od arabštiny, kterou je psán Korán (klasická arabština). Hovorová arabština je rozštěpená na jednotlivá nářečí podle regionu: syrská, marocká či egyptská arabština. V psané podobě jazyka se však změny neprojeví. Arabsky mluví asi 250 miliónů³⁵ lidí, což je srovnatelné s francouzštinou. Navíc plní funkci liturgického jazyka - jsou v něm konány náboženské obřady. Mluví se jí v Africe (oblast Magreb, Sahara, Sahel), na Arabském poloostrově, v Iráku a Izraeli. Díky arabštině a jejím překladům se zachovala významná díla antických autorů. Díky arabským matematikům a astronomům se do Evropy dostaly arabské číslice (odkud jejich název). O jejich rozšíření se zasloužil Fibonacci, který je propagoval ve své knize.

³⁴<http://www.rozhlas.cz/zpravy/data/zprava/anglictina-vytlacuje-ze-skol-nemcinu-na-vzestupu-je-i-rustina--1445625> (citováno dne 11. 6. 2015)

³⁵<http://www.ethnologue.com/statistics/size> (citováno dne 20. 2. 2015)

Otázkou je, zda by mohla arabština ohrozit pozici francouzštiny nebo ji nějak výrazně ovlivnit? V posledních desítkách let dochází k výrazné migraci Arabů (hlavně z Afriky) do různých oblastí Francie. Rodiny jdou hledat nový život, ve kterém se budou mít lépe, budou mít více možností a jejich děti, které se narodí ve Francii, se poté stanou francouzskými občany. Podle posledních odhadů žije ve Francii kolem šesti miliónů muslimů. Má-li každá rodina více dětí, bude jejich přirozený přírůstek vyšší než u samotných Francouzů, kteří nemají kořeny v arabských zemích. Lze tedy počítat s tím, že takovýchto lidí bude přibývat. Projeví se tyto změny nějak na francouzském jazyce? Vypadá to, že ano. Arabština proniká postupně do francouzštiny - v současném jazyce najdeme mnoho výpůjček z arabského jazyka, které se již běžně používají. Výpůjčky jsou buď přejímány přímo, nebo přes prostředníka latinu nebo přes další cizí jazyky.

Uveďme si pár příkladů arabských slov, která jsou vyslovována s francouzským přízvukem a jsou již součástí prestižních francouzských slovníků jako Petit Larousse. Tato slova jsou hovorová, patří do tzv. registre familier. Některá z nich jsou příznačná pro dialekty, *kif-kif* pro oblast Magreb, *flouze* pochází z Maroka, *nouba* a *razzia* zase z Alžírsko:

1) Kif-kif	prašť jako uhoď, to je stejné
2) Kiffer	milovat, mít rád
3) Razzia	razie, šťára
4) Toubib	doktor
5) Flouze	peníze, prachy
6) Nouba	oslava, svatební večírek
7) Béze/Bésef	hodně (hlavně v záporné větě).

Prostřednictvím latiny se do francouzského jazyka dostala arabská slova, jako jsou:

8) Alcool	alkohol
9) Benzine	benzín
10) Chiffre	číslice
11) Momie	mumie
12) Sirop	sirup
13) Zénith	vrchol

Arabština má jako jazyk poměrně velké šance. Obyvatel přibývá, lidé migrují do mnoha evropských zemí. Jazyk má také velkou tradici, v minulých dobách byl nositelem vzdělanosti arabských učenců. Je také jazykem některých institucí: OSN, Ligy arabských států, Africké unie, Organizace islámské spolupráce a Svazu arabského Magrebu. Za negativní faktor bychom považovali obtížnost tohoto jazyka, je dost vzdálený indoevropským jazykům, používá jiné písmo, píše se zprava doleva a zpravidla se nepíše znaky pro krátké samohlásky. Navíc se písmena liší podle pozice ve větě: zda jsou na začátku, uprostřed nebo na konci.

5.6 Čínština

Posledním jazykem, který zmíníme, je čínština. Jako svůj mateřský jazyk ji používá více jak miliarda lidí na světě, proto by nám přišlo nevhodné ji opomenout. Patří do tibetočínské jazykové rodiny. Používá zcela odlišné písmo, kde jeden grafém vyjadřuje jednu slabiku. Řadí se též mezi tónové jazyky, ve kterých jedna různě vyslovená slabika může mít mnoho významů. Existuje velké množství dialektů, jedná se o rozsáhlé území, kde se mluví čínsky. Za spisovou čínštinu je dnes považován dialekt pekingský.

Mezi pozitivní faktory tedy patří počet mluvčích a růst Číny jako velmoci., což souvisí s rostoucí prestiží a otevíráním dveří do globálního světa. Dále území, na kterém se mluví čínsky: Čínská lidová republika, Tchaj-wan, ale také Singapur, Malajsie a jiné. Jako hlavní nevýhodu považujeme naprostou odlišnost jazyka od indoevropské jazykové rodiny, velký počet regionálních variant. Za velmi obtížné také považujeme čínské písmo, které skýtá několik tisíc znaků. Záleží tedy, jak bude země podporovat rozvoj čínštiny v zahraničí, zda bude vysílat studenty a lektory do cizích zemí. Zatím je situace nastavena spíše tak, že se Číňané učí anglicky a francouzsky, aby mohli vycestovat a získat lepší práci. Francie v Asii investuje a snaží se vybudovat pozici francouzskému jazyku i na tomto kontinentě. Francouzi a jiní Evropané se čínsky učí prozatím spíše výjimečně, i když jsou tyto obory na univerzitách nabízeny. Nelze ale konstatovat, že by byly v evropských zemích desetitisíce studentů, kteří hovoří plynně čínsky.

*

Čínština má nejvyšší počet rodilých mluvčích, hovoří se jí na rozsáhlém území, na druhou stranu je obtížně naučitelná a používá zcela jiné písmo s mnoha znaky. Je tedy otázkou, jak moc vláda investuje do programů podporujících výuku čínštiny v zahraničí.

*

V této kapitole jsme se blíže podívali na významné jazyky, které ovlivňují celý svět. Vybrali jsme jich šest a přiblížili je z hlediska výše zmíněných pozitivních či negativních faktorů. Snažili jsme se je porovnávat s francouzštinou, případně je vztáhnout k češtině. Angličtina v současné době dominuje světu jako komunikační jazyk. Na druhé straně čínština má nejvíce rodilých mluvčích, kteří budou stále přibývat. Španělština je francouzštině nejvíce podobná, ale nedostalo se jí zatím tolik péče. Ruština je rozšířena na velkém území, ale ne celosvětově. Arabština je jazykem, který francouzštinu silně ovlivňuje díky šesti miliónům imigrantů arabského původu. Navíc pomalu začíná pronikat i do jiných států Evropy. Francie se tedy hodně zajímá o africký a asijský kontinent z hlediska investic a Česká republika jako malá země nemá takovou prioritu.

6 Specifika francouzštiny jako jazyka diplomacie

Francouzština jako jazyk diplomacie má také svá specifika. Liší se od každodenní francouzštiny jak v psané, tak v mluvené formě. Jazyk diplomatů by měl být především spisovný, věty by měly být logicky pospojovány za užití nejrůznějších spojovacích konektorů, aby byly myšlenky logicky uspořádány a členěny. Struktura musí být jasná, srozumitelná a věcná. Pro různé řečové akty by měla být použita rozmanitá slova, francouzština je v tomto ohledu bohatá a diplomati by proto měli volit nejvhodnější výrazy a rozlišovat jemné nuance. Jako příklad můžeme uvést akt zahájení schůze: chceme-li zahájit schůzi, můžeme to udělat následovně: *Au cours de cette réunion, nous allons...*; *cette rencontre se donne pour objectif/mission/but de*; *cette réunion a pour but*.

Diplomat by měl rozhodně ovládat řečové akty a mít bohatou slovní zásobu pro vyjádření svého názoru/pohledu na věc, měl by umět převzít slovo, udržet slovo, předat slovo někomu jinému, najít kompromis, přejít z jednoho tématu na druhé, aniž by chyběla logická návaznost, najít vhodné argumenty pro a proti, protestovat proti názoru, vyvrátit argument, obhájit svůj názor, strategicky vyjednávat. Měl by umět dobře vyslovovat a artikulovat, mluvit adekvátním tempem, umět hovořit před větším počtem lidí, být zdvořilý, protože je to reprezentant své země. Měl by být připraven na kulturní odlišnosti dané země a mluvit politicky korektně bez předsudků a klišé.

Co ale znamená být zdvořilý a být připraven na kulturní odlišnosti? Zdvořilost je praktické použití etikety a dobrých mravů. „Zdvořilost je kulturně zakotvená“³⁶ tudíž co v jedné kultuře znamená být zdvořilý, může být v jiné chápáno jako neslušné nebo dokonce výstřední. Stephen Levinson rozlišuje dva druhy zdvořilosti: pozitivní a negativní, které úzce souvisí s pojmy pozitivní a negativní tvář. V publikaci *Pragmatics* popisuje George Yule tvář jako „veřejný obraz sebe samého“³⁷, kde být zdvořilý znamená respektovat tvář druhého. Ve východních zemích převažuje pozitivní tvář, kdy se snažíme být přijati, být součástí nějaké skupiny, zatímco v západních zemích převažuje negativní tvář, kdy je důležitá svoboda, naše vlastní rozhodnutí a odpovědnost za náš osud.

³⁶ YULE, George. *Pragmatics*. Oxford: Oxford University Press, 1996, 138 s. Oxford introductions to language study. ISBN 01-943-7207-3, s. 60.

³⁷ YULE, G, *Pragmatics*, s. 60

Diplomat ze západní země by si měl uvědomit rozdílnosti, pokud zastupuje svůj stát v zemích, kde převažuje pozitivní tvář a zdvořilost. Geoffrey Leech, významný anglický lingvista, formuloval šest zdvořilostních maxim (mravních zásad/pravidel), které tvoří dvojice. První dvě jsou spíše typické pro západní země, anglicky mluvící země, velkorysost pro oblast Středomoří (Francii a Itálii). Skromnost je typická pro Asii (Japonsko) a Severní Evropu.

- Takt a velkorysost (orientované na ostatní)
- Ocenění a skromnost (orientované na sebe)
- Souhlas a soucit (orientované na sebe a ostatní)

Obecně se schopnosti vnímat kulturní rozdílnosti a umět vhodně a efektivně komunikovat s lidmi z jiných kultur říká interkulturní kompetence. V dnešní době je zařazena i do vzdělávacích programů, u diplomatů by měla být ještě více posílena. Kulturní rozdíly mezi společnostmi zkoumal holandský vědec Geert Hofstede³⁸. Věnoval se výzkumu postojů a hodnot zaměstnanců firmy IBM. Identifikoval pět dimenzí, které jsou bipolární: vzdálenost moci, individualismus, maskulinita, vyhýbání se nejistotě a dlouhodobá orientace. Společnost, která preferuje velkou vzdálenost k moci je nerovná, hranice mezi sociálními vrstvami jsou pevné a neprostupné, ctí autority, je hierarchicky uspořádaná. Malá vzdálenost k moci značí rovnost a příležitost pro všechny; hromadění sil, bohatství a moc jsou považovány za špatné. Druhá dimenze operuje s tím, jak společnost přijímá nejistotu a jak reaguje na změnu. Společnost, která se snaží vyhnout nejistotě, je spíše konzervativní, pomalu reaguje na změnu, potřebuje množství zákonů, lidé jsou úzkostliví a ve stresu. Naopak společnost, která se nejistotě tolik nevyhýbá, bere konflikt jako součást života, je soutěživější, tolerantnější k odlišnostem a je v ní méně stresu. Hofstede rozlišuje kultury individualistické (osobní svoboda, nezávislost) a kolektivistické (vztahy, sociální skupiny, harmonie) a také maskulinní (orientované na výkon, úspěch, hrdinství) a feminní (vztahy, vyjednávání, city). Poslední dimenzí je orientace krátkodobá

³⁸ DVOŘÁKOVÁ, K., KOVÁŘOVÁ, D., MASLOWSKI, N. *Francouzština v diplomacii a mezinárodních vztazích: Le français de la diplomatie et des relations internationales*. Vyd. 1. V Praze: Oeconomica, 2013. ISBN 978-802-4520-087, s. 28

a dlouhodobá. Tyto dimenze mohou pomoci si uvědomit rozdíly mezi kulturou společnosti, ze které pocházím a kulturou společnosti, kde pracuji a reprezentuji.

Kromě kulturní kompetence by měl mít diplomat osvojenou komunikativní kompetenci. Je to termín, se kterým přišel Dell Hymes³⁹ a který zahrnuje další podkategorie:

- Kompetence gramatická (správné užívání gramatiky, slovní zásoby, syntaxe)
- Kompetence sociolingvistická (být si vědom dialektů, umět reagovat na mluvní akty, přizpůsobit se situaci, hovoru s různými lidmi)
- Kompetence strategická (umět parafrázovat, předvést, kompenzovat slabé stránky v některých oblastech)
- Kompetence diskurzu (začít a ukončit dialog, být koherentní)

Jak jsme již zmínili, diplomat by měl být politicky korektní v užívání jazyka. Měl by používat výrazy, které nemají stereotypní konotace. Týká se to oblastí jazyka spojených s jinými národy, etniky, náboženstvím, ženami, homosexuálními dvojicemi, seniory, handicapovanými. Uvádíme několik příkladů takových slov, v prvním sloupečku jsou dříve používaná slova, v druhém potom politicky korektní:

• Black, nègre (černoch)	Afro-américain (Afro-Američan)
• clochard (bezdomovec)	SDF (Bez fixního domova)
• Mûlatre (mulat)	métisse (míšenec)
• Aveugle (slepý)	Non-voyant (nevidomý)

Velmi důležité je kromě mluvené formy jazyka také ovládat písemný projev. Diplomatická korespondence má svá pravidla. V publikaci *Le français de la diplomatie et des relations internationales*⁴⁰ dělí písemné produkty na tři typy: **Note**, **aide-mémoire** a **lettre officielle/diplomatique**. **Note** se využívá, dopisují-li si dvě instituce, MZV s jednotlivými ambasádami. Dopis je psán ve třetí osobě, na konci bez podpisu, je pouze parafován. Datum a místo jsou obvykle dole za poslední řádkou textu, přesné datum je

³⁹ Dell Hathaway Hymes byl americký lingvista, sociolingvista a antropolog

⁴⁰ DVOŘÁKOVÁ, K., KOVÁŘOVÁ, D., MASLOWSKI, N. *Francouzština v diplomacii a mezinárodních vztazích: Le français de la diplomatie et des relations internationales*. Vyd. 1. V Praze: Oeconomica, 2013. ISBN 978-802-4520-087, s. 45.

často dopsáno rukou. Adresát je vlevo dole. Dopis je zahájen zdvořilostní formulí a také zakončen elegantním/zdvořilým obratem. Příklad takového dopisu uvádíme v příloze 2 na konci této diplomové práce.

Druhým typem, jak jsme již zmínili, je **aide-mémoire**, tedy „stručný přehled“, který má pouze omezené využití. Nejčastěji ji užívá vláda, aby stručně popsala své oficiální stanovisko v dané situaci. Obvykle bývá předávána osobně na konci nebo v průběhu diplomatického rozhovoru. Je také psána ve třetí osobě na papíře bez hlavičky. Neobsahuje žádnou zdvořilostní formulku. Obsahuje pouze datum na konci textu, nenese žádnou oficiální pečeť, ani podpis ani adresu.

Osobnější než **note** je **diplomatický dopis**, který je psán v první osobě jednotného nebo množného čísla. Vyměňují si ho mezi sebou hlavy státu, vlády, ministerstva a vysocí úředníci. Tato korespondence respektuje pravidla klasické korespondence, obsahuje oslovení, ale adresa je psána vlevo dole na prvním listu (v klasické korespondenci je nahoře vpravo). Oslovujeme tituly a hodnostmi, které používáme i v závěrečné formulí. Příklady oslovení:

- Sir, Madame (pro hlavy královského dvora), Votre Majesté (v těle dopisu a zdvořilostní formulí), A sa Majesté + jméno, Roi de (země) v tzv. « la réclame » dole vlevo
- Monseigneur, Madame (vévodovi a vévodkyni z Lucemburska), Votre Altesse Royale (v těle dopisu a zdvořilostní formulí), A son Altesse Royale le Grand Duc Jean de Luxembourg v la réclame
- Sa Sainteté (papeži), Son Éminence (kardinálovi), Monseigneur (biskupovi)
- Monsieur le Président, Madame la Présidente
- Monsieur le Premier ministre, Madame le Premier ministre
- Monsieur le Ministre, Madame le Ministre
- Monsieur l'Ambassadeur, Madame l'Ambassadeur

V diplomatické, politické i právnické sféře se také používá mnoho latinských spojení. Publikace *Francouzština v diplomacii a mezinárodních vztazích*⁴¹ uvádí jako příkladové následující:

1) Stricto sensu	v užším / přesném slova smyslu
2) Grosso modo	přibližně/ zhruba
3) De jure	podle práva/ právně
4) De facto	ve skutečnosti, opravdu
5) A fortiori	tím spíše, což teprve
6) A priori	předem, dřív než došlo k ověření něčeho
7) Ex aequo	stejnou měrou, stejným dílem
8) Le status quo	původní/předchozí stav
9) In situ	na původním místě, ve své poloze
10) Sine die	na neurčito
11) Nolens volens	chtíc nechťc
12) Ipso facto	tím skutkem, tím pádem, tím samým činem
13) Sine qua non	(podmínka = condicio) bez které nelze
14) Ex nihilo	z ničeho
15) Exequatur	povolení státu k výkonu činnosti vedoucího konzulátu cizího státu, v našem občanském právu nařízení výkonu cizího soudního rozhodnutí českým soudem.

*

Pohybujeme-li se ve světě diplomacie, měli bychom jazyk správně používat a dostatečně ovládat pravidla ústní i písemné komunikace. Diplomaté musí mít komunikativní a interkulturní kompetence, musí jednat politicky korektně. Francouzština v tomto ohledu nabízí spoustu možností, je pružná, rychle reaguje na změny a záleží pouze na nás, jak se budeme vyjadřovat a která slova zvolíme. Obvykle se ale diplomatická francouzština na školách nevyučuje a ti, kteří ji potřebují pro svou profesi, musí absolvovat další speciální kurzy a semináře. Tomuto tématu se budeme více věnovat v praktické části.

⁴¹ DVORÁKOVÁ, K., KOVÁŘOVÁ, D., MASLOWSKI, N. *Francouzština v diplomacii a mezinárodních vztazích: Le français de la diplomatie et des relations internationales*. Vyd. 1. V Praze: Oeconomica, 2013. ISBN 978-802-4520-087, s. 63-64.

Praktická část

První kapitola praktické části bude věnována jednotlivým diplomatickým orgánům v České republice. Nejprve je vyjmenujeme, poté popíšeme jejich funkci a zaměříme se na vzdělávání mladých diplomatů, zaměstnanců Ministerstva zahraničních věcí, na Diplomatickou akademii. Pokusíme se objasnit roli těchto orgánů v šíření francouzského jazyka v České republice a poukázat na data, která by nám pomohla lépe posoudit či nahlížet na dnešní status francouzštiny.

V následující kapitole se budeme zabývat dalšími organizacemi, které přispívají k rozvoji francouzského jazyka na našem území. Tato kapitola ponese název Proměny statusu francouzštiny v nejnovější době, protože se pokusíme získat aktuální data (po roce 2000). V první podkapitole nahlédneme obecněji na status francouzštiny v naší republice, na změny, které přineslo členství v Evropské unii a zavedení Společného evropského referenčního rámce pro jazyky. Pokusíme se také zjistit, jak současný stav ovlivňuje zavedení standardizované státní maturitní zkoušky. Další podkapitoly budou věnovány organizaci SUF, sdružení Gallica, Jazykové a vzdělávací sekci Francouzského institutu v Praze a Diplomatické akademii. Informace jsou shromážděné z webů, e-mailové komunikace se členy organizací i ze strukturovaných rozhovorů. Cílem této části je tedy pracovat s konkrétními daty a názory jedinců, kteří se pohybují v této sféře, a lépe porozumět dalšímu možnému vývoji francouzského jazyka.

7 Diplomatické orgány

Na našem území najdeme v první řadě zastoupení Francie. Francouzské velvyslanectví⁴² se nachází v Buquoyském paláci. Současným francouzským velvyslancem je Jean-Pierre Asvazadourian. Na velvyslanectví najdeme celou řadu oddělení: Diplomatická kancelář, Konzulát, Tiskové oddělení, Oddělení pro kulturu a spolupráci, Vojenská mise, Ekonomické oddělení. Pro naši práci je asi nejdůležitější Oddělení pro kulturu a spolupráci. Ambasáda úzce spolupracuje s dalšími orgány - například s Francouzským institutem, kde sídlí Oddělení pro kulturu a spolupráci a Jazyková a vzdělávací sekce; s CEFRES⁴³, s Francouzskou aliancí a Francouzským gymnáziem v Praze.

Francouzsko-české vztahy byly velmi vřelé již za působení T. G. Masaryka. Plně se však mohly rozvinout po Sametové revoluci roku 1989, kdy bylo znovuobnoveno fungování Francouzského institutu a bylo otevřeno středisko CEFRES.

Kromě Francie je v České republice zastoupení dalších francouzsky hovořících států: Švýcarské velvyslanectví, Velvyslanectví Belgického království a Velvyslanectví Kanady. Všechny tyto orgány přispívají k prohlubování vztahů s Českou republikou, propagaci frankofonní kultury a francouzského jazyka na území ČR.

Současnou velvyslankyní Belgického království je Françoise Gustin. V Belgii jsou oficiálně uznávané tři jazyky: francouzština, nizozemština a němčina. Ve Valonském regionu se hovoří francouzsky, ve vlámském regionu nizozemsky. V Bruselském regionu jsou uznávané oba jazyky, přibližně 90% obyvatel je ale frankofonních. Nějčina je užívána hlavně na západě země. Hlavní město Brusel je významné pro oblast diplomacie, nachází se zde Evropská komise a Rada Evropské Unie. Probíhají zde zasedání Evropského parlamentu, přestože jeho oficiální sídlo je ve Štrasburku. Valonský i vlámský region mají na pražském velvyslanectví každý své Ekonomicko-obchodní

⁴² Francouzsky (L'Ambassade de France), součástí jsou: La Chancellerie diplomatique, Le Consulat, Le Service de presse et de communication, Le Service de coopération et d'action culturelle, Le Service de Sécurité Intérieure et Le Service économique

⁴³ CEFRES est le Centre français de Recherche en Sciences sociales – Centrum francouzského výzkumu a společenských věd

oddělení⁴⁴. O francouzský jazyk a kulturu se stará Francouzské společenství (Communauté française) sídlící v Myslíkově ulici.

Švýcarská konfederace má v Praze taktéž své zastoupení, nicméně francouzština hraje ještě menší roli než v Belgii. Je jedním ze čtyř oficiálních jazyků spolu s němčinou, italštinou a rétorománštinou. Neznamená to, že by všichni Švýcaři hovořili všemi čtyřmi jazyky. Hovoří-li německy, ve škole většinou mají jako 1. cizí jazyk francouzštinu a naopak, ale angličtina si v zemi také našla své místo a vyučuje se hojně na školách. Německy se hovoří hlavně na severu, ve středu země a také na východě. Francouzsky se hovoří na západě, italsky v jižním výběžku a rétorománsky v oblasti Graubünden.

Poslední velké velvyslanectví, které zmíníme, je Velvyslanectví Kanady. Úředními jazyky jsou angličtina a francouzština. Anglicky hovoří většina obyvatel, francouzsky hlavně obyvatelé Québecu. Na oficiálních stránkách popisují kanadsko-české kulturní vztahy následovně: „Kanadčané se v České republice zaměřují především na propagaci kanadských hodnot. Kanada se zajímá o Českou republiku jako o jedno z kulturních center Evropy a Češi se zase stejnou měrou zajímají o kanadskou bilingvní a multikulturní mozaiku. Centrum kanadských studií na brněnské Masarykově univerzitě hraje koordinační roli pro programy kanadských studií ve středoevropském regionu.“⁴⁵

Velmi zajímavou institucí je Diplomatická akademie, která se nachází v Rytířské ulici na Praze 1. Na tuto akademii jsme se zaměřili, protože byla ochotna nám poskytnout cenná data a informace týkající se jak jejího fungování, tak francouzského jazyka.

Pražská Diplomatická akademie (DA) je institucí poměrně novou - byla založena roku 1997. Je to instituce, která vzdělává diplomatické pracovníky Ministerstva zahraničních věcí (MZV) a udržuje kontakty s DA ve Vídni, Chile, Peru, Oxford University ve Velké Británii a Nizozemským ústavem mezinárodních vztahů. Od roku 1999 je chod DA financován

⁴⁴http://countries.diplomatie.belgium.be/fr/republique_tcheque/ambassade_prague/who_is_who/ (citováno dne 27. 2. 2015)

⁴⁵http://www.canadainternational.gc.ca/czechrepublic/bilateral_relations_bilaterales/index.aspx?lang=ces&menu_id=51 (citováno dne 27. 2. 2015)

z rozpočtu MZV, od roku 2007 je integrální součástí ministerstva⁴⁶. Pro diplomatické pracovníky je celoživotní vzdělávání nezbytnou podmínkou kariérního růstu podobně jako u lékařů nebo učitelů. V čele DA je v současné době paní ředitelka Jeřábková, která spolupracuje s Akademickou radou (ta je jmenována ministrem zahraničí na doporučení ředitelky).

Nejeden člověk by však mohl být zmaten, protože v České republice existuje ještě druhá instituce nesoucí stejný název, avšak řízena Cyrilem Svobodou, bývalým politikem a ministrem několika resortů. Nejen že se stejně jmenuje, ale má i podobné logo. Jedná se však o instituci soukromou, která vznikla v roce 2011⁴⁷. Má také připravovat diplomaty pro praxi, výuka probíhá v blocích o víkendech, její absolventi se však nemohou stát zaměstnanci MZV. Černínský palác (MZV) si své diplomaty školí sám a nemíní na tom nic měnit. „Naše akademie je nejdůležitější a základní branou, kudy se vstupuje na ministerstvo zahraničí“, argumentuje Věra Jeřábková.⁴⁸

DA MZV zajišťuje roční program pro juniorní diplomaty nazývaný DA1 - přijata bývá zhruba desítka ze 150 uchazečů. Půl roku mají kurzy, půl roku stráví na praxi v cizině. Po celou dobu studijního programu jsou zároveň zaměstnanci MZV. Uchazeči již musí mít magisterský titul, znalost anglického jazyka minimálně na úrovni C1 dle SERR⁴⁹ a druhého jazyka: francouzštiny, němčiny, ruštiny, španělštiny, arabštiny nebo čínštiny na úrovni B2 dle SERR. V dalších kolech přijímacího řízení následuje test na zahraničně-politické téma, test ze všeobecného přehledu, psychologické testy a v posledním kole ústní pohovor před výběrovou komisí. Je to proces velmi náročný a dlouhý. V roce 2010 uvedla akademie, že již vychovala přes 250 nových diplomatů⁵⁰.

Nedílnou součástí diplomacie jsou samozřejmě cizí jazyky, téma, která nás nejvíce zajímá. Diplomaté v zahraničí reprezentují svou zemi, proto by měl být na jazyky kladen velký důraz. DA uvádí, že poskytuje jazykové kurzy nejen diplomatům, ale též

⁴⁶http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/diplomaticka_akademie/obecne_informace/index.html (citováno dne 20. 1. 2015)

⁴⁷ <http://www.diplomaticka-akademie.cz/cs/vyucujici/cyril-svoboda> (citováno dne 21. 1. 2015)

⁴⁸ <http://euro.e15.cz/archiv/kdo-je-tady-diplomat-974446> (citováno dne 21. 1. 2015)

⁴⁹ SERR – Společný evropský referenční rámec (pro jazyky)

⁵⁰ http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/diplomaticka_akademie/obecne_informace/index.html (citováno dne 21. 1. 2015)

administrativním pracovníkům i jejich rodinným příslušníkům. Jazykové kurzy jsou v úrovních od začátečníků po velmi pokročilé. Vyučuje se angličtina, francouzština, němčina, ruština, španělština, arabština, čínština a portugalština. Pokročilé kurzy vedou rodilí mluvčí. Na akademii je též možno složit jazykové zkoušky platné v rámci státní správy. Zaměříme-li se na francouzštinu, akademie spolupracuje s Francouzským institutem, Jazykovou školou s právem státní jazykové zkoušky hlavního města Prahy a s OIF, která přispívá finančně na speciálně zaměřené kurzy: kurz negociace ve francouzštině či mluvený projev ve FJ. Diplomaté mohou též vylepšovat znalosti francouzštiny v cizině - například v Belgii. Pravidelně se též koná „Café francophone“, setkání pracovníků a frankofonních diplomatů v Praze. Konkrétní informace a data o Diplomatické akademii představí kapitola 8, Proměny statusu francouzštiny v nejnovější době.

*

V České republice najdeme velvyslanectví Francie, Belgie, Kanady a Švýcarska. Francouzské velvyslanectví úzce spolupracuje s Francouzským institutem, Francouzskou aliancí a gymnáziem. Všechna velvyslanectví přispívají k rozvoji frankofonní kultury a šíření francouzského jazyka. Pokud se čeští občané chtějí stát velvyslanci v zahraničí, musí projít přijímacím řízením na Diplomatickou akademii, která je součástí Ministerstva zahraničních věcí. Akademie klade důraz na cizí jazyky a nabízí kurzy a speciální semináře.

8 Proměny statusu francouzštiny v nejnovější době

Tato kapitola se soustředí na postavení francouzštiny v moderní Evropě a hlavně v České republice. Zabývá se Společným evropským referenčním rámcem pro jazyky a rozdělením jazyka do jednotlivých úrovní. Dále státní maturitní zkouškou z cizích jazyků, počty studentů na různých typech škol, kde se vyučuje francouzština na území naší republiky. V neposlední řadě počty učitelů cizích jazyků s důrazem na učitele francouzštiny a organizace, které je sdružují. Zabývá se také programy ve francouzštině pro žáky a studenty České republiky, možnostmi a typy studií v zahraničí a vzděláváním budoucích diplomatů.

8.1 Role francouzštiny v České republice

Jazyková politika je ve 20. století ovlivněna Evropskou unií. Evropské společenství na počátku své existence používalo jako svůj hlavní komunikační jazyk francouzštinu. Při postupném rozšiřování a přibírání dalších zemí se však místo francouzštiny začala používat angličtina, která ji postupně vytlačila. Česká republika přistoupila do EU v roce 2004. V diplomové práci *Postavení francouzštiny v současné politice mnohojazyčnosti EU* zmiňuje L. Švihlová, že: „Každý členský stát si vede svou vlastní jazykovou politiku, ve které je čistě v kompetenci jednotlivých členských států si stanovit svůj národní jazyk se statusem oficiálního jazyka (...) Zároveň je třeba usilovat o to, aby každý občan EU ovládal nejméně dva další jazyky EU mimo svůj jazyk mateřský.“⁵¹ Tato politika mnohojazyčnosti je tedy příznivá pro výuku cizích jazyků a kultur. V článku NÚV⁵² *Cizí jazyky ve škole* píší o zavedení druhého cizího jazyka do základních škol: „Ve školním roce 2013/2014 dochází v České republice na 2. stupni základních škol k významným změnám v jazykovém vzdělávání. Vstupuje v platnost upravený rámcový vzdělávací program, v němž je další cizí jazyk přerazen z doplňujících vzdělávacích oborů do vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace, což v praxi znamená, že se žáci základních škol budou povinně učit druhý cizí jazyk nejpozději od 8. ročníku (...) Změny v koncepci jazykového vzdělávání souvisejí s potřebou rozvíjení jazykových

⁵¹ ŠVIHLOVÁ, Lenka. *Postavení francouzštiny v současné politice mnohojazyčnosti EU*. Praha, 2009. Diplomová práce. Fakulta sociálních věd, UK. Vedoucí práce PhDr. Michel Perottino, PhD.

⁵² NÚV – Národní ústav pro vzdělávání

a komunikativních dovedností žáků a zároveň reagují na výzvy Rady Evropy a Evropské komise k podpoře mnohojazyčnosti a výuky dalších cizích jazyků.⁵³

Zajímá nás, zda se politiku mnohojazyčnosti daří v ČR naplňovat. Z údajů poskytnutých MŠMT, které přikládáme jako součást práce (příloha 6) lze říci, že mezi lety 2004/2005 až 2014/2015 dochází k mírnému nárůstu průměrného počtu jazyků na žáka učícího se cizí jazyk (ZŠ i SŠ). Na základní škole to je z 1,04 na 1,31 a na střední škole z 1,47 na 1,59. Mnohojazyčnost na školách se tedy pomalu rozšiřuje. Ne všechny školy ale měly možnost se rychle adaptovat a zajistit aprobované pedagogiky. Některé z nich pouze rozšířily výuku dosud vyučovaných jazyků.

Důležitou roli hraje také Společný evropský referenční rámec pro jazyky⁵⁴, dokument, který vydala Rada Evropy v roce 2001. Umožňuje porovnávat znalosti osob v oblasti cizích jazyků v rámci Evropské unie. Hodnotí řečové dovednosti (porozumění psanému a čtenému + mluvený a psaný projev) a rozděluje jazyk do šesti úrovní od začátečníků po rodilé mluvčí (A1, A2, B1, B2, C1, C2). Skupina A jsou uživatelé základů jazyka, B samostatní uživatelé a C zkušení uživatelé. Na základě SERR je možné vypracovávat učebnice, sylaby a vzdělávací programy pro školy.

Nyní se podíváme podrobněji na žáky a studenty učící se cizí jazyky v České republice (podrobné údaje v příloze č. 6). Základních škol od roku 2005/2006 přibýlo a přibýlo i žáků. Počet žáků, kteří se učí francouzštinu, ale nepřibývá, zůstává stále stejný, kolem sedmi tisíc (z celkového počtu 703 840 žáků k letošnímu školnímu roku.), což je asi jedno procento žáků. Angličtinu se učí 698 322 žáků, němčinu 158 000 žáků. Vzestupné tendence mají ruština (z necelých 4 000 na 50 000 žáků) a španělština (z 1 000 na 5 000 žáků). Středních škol naproti tomu postupně ubývá, jak ubývá jejich studentů. Francouzština zde má své místo, počet studentů ubyl zhruba úměrně úbytku celkového počtu studentů. Lze konstatovat pouze mírný pokles zájmu. Na středních školách však jednoznačně dochází k úbytku latiny (zhruba na polovinu), úplnému vymizení klasické řečtiny a také poklesu zájmu o němčinu. Naproti tomu se počty výrazně zvyšují

⁵³ Cizí jazyky ve škole: příloha čtvrtletníku VZDĚLÁVÁNÍ. Praha 10: NÚV, 2013. ISSN 1805-3394.

⁵⁴ <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/spolecny-evropsky-referencni-ramec-pro-jazyky> (citováno dne 9. 6. 2015)

u španělštiny (z 12 000 na 22 000 studentů) a ruštiny (z 12 000 na 30 000 studentů). Na konzervatořích lze konstatovat úbytek francouzštiny na polovinu (z 500 na 225 studentů), přestože počet všech studentů se nijak výrazně nemění (3 200 studentů). Zde naopak na oblibě získává italština a svůj standard udržuje němčina. Oproti středním školám se ale jedná řádově o stovky studentů.

Mezi žáky základních a středních škol tedy dochází k určitým změnám při výběru cizích jazyků. Do statistik jsou samozřejmě započítáni i studenti-cizinci, pro které je mnohdy jazyk, který se učí, mateřský a ne cizí. Lze ale říci, že v českých školách jednoznačně vede angličtina jako cizí jazyk, následuje ji němčina, poté ruština, francouzština a španělština. Situace s výukou francouzštiny v České republice je zachycena též v publikaci *Le français dans le monde 2014*, kde se uvádí: „Výuka francouzštiny se rok od roku snižuje“⁵⁵. K mírnému poklesu dochází, to nelze popřít. Klesající čísla nicméně souvisí i se snižujícím se počtem studentů.

Situaci na středních školách zčásti ovlivňuje zavedení státní maturitní zkoušky z cizích jazyků. Ve srovnání se zkouškou školní, která byla pouze ústní, a žák byl zkoušen z předem zadaných maturitních témat, testuje státní maturita i písemný projev, porozumění textu a poslech.⁵⁶ Kopíruje v podstatě řečové dovednosti, které vytyčuje SERR. Státní maturita je nyní jednotná a odpovídá zhruba úrovni B1, u slabších studentů spíše lepší A2. Maturita z cizího jazyka se na jednu stranu stává oblíbenější, v angličtině není tak těžké dosáhnout úrovně B1, studuje-li ji student od 1. stupně ZŠ. Na druhou stranu pro druhé cizí jazyky, kde jsou často na přípravu pouze čtyři roky, může být nevýhodou krátký čas na dosažení této úrovně. Proto je málo studentů, kteří volí maturitu z francouzštiny.

Zájem žáků a studentů o francouzštinu bohužel nestoupá. Počet je buď víceméně stabilní, na středních školách a konzervatořích jich mírně ubývá. Je tedy potřeba jazyk propagovat, motivovat žáky, aby tendence nebyla dále klesající. Proto se nyní podíváme na organizace, které podporují rozvoj francouzštiny.

⁵⁵ Organisation internationale de la francophonie, *La langue française dans le monde 2014*. Paris: Nathan, 2014. ISBN 978-2-09-882654-0. p. 278

⁵⁶ <http://www.novamaturita.cz/katalogy-pozadavku-1404033138.html> (citováno dne 9. 6. 2015)

8.2 SUF

SUF je zkratka pro Sdružení učitelů francouzštiny. Jedná se o neziskovou organizaci, která vznikla v roce 1990 pro podporu výuky francouzštiny. Sdružuje učitele francouzštiny, kteří působí na všech typech škol v České republice. Jak nám sdělila paní Ernstová ze Sdružení: „SUF sdružuje učitele francouzštiny a každého, kdo má o francouzštinu zájem. SUF je členskou organizací mezinárodního sdružení učitelů francouzštiny FIPF⁵⁷, kterému platí příspěvky a díky tomu se SUF dostává jejich podpory.“ FIPF i SUF přispívají k šíření francouzského jazyka a kultury frankofonních zemí. OIF tuto organizaci nijak nepodporuje, podpory se jí však dostává od Ambasády a Francouzského institutu.

Zajímá nás tedy, zda postupně učitelů francouzštiny ubývá nebo je počet zhruba stejný nebo jich naopak každý rok přibývá. Tuto informaci nám SUF ani Francouzský institut neposkytl, počty učitelů jsme však získali z databáze MŠMT. Na základních školách se jejich počet od roku 2007/2008 snížil z 12 000 na 8 800 učitelů (přepočteno na plně zaměstnané). Učitelů francouzštiny je v tomto roce skoro o polovinu méně než v letech 2007/2008 (170/92). Jazyk, u kterého se počet učitelů nejvíce zvýšil je ruština (290/451), v menších hodnotách také španělština (25/44). Na střední škole se počet učitelů také snížil. Počet angličtinářů je však stále mezi 4 000 - 5 000 učitelů. Francouzštinářů bývalo 400 - 500, nyní je to 370 učitelů. U ruštiny se číslo pohybuje kolem 400 učitelů, u španělštiny kolem 300 učitelů.

Počty učitelů příslušných jazyků jsou tedy stabilnější na středních školách, kde se tak výrazně nemění. Učitelských míst pro francouzštináře je naopak o polovinu méně na základních školách a o něco méně než bývalo dříve na školách středních. Srovnáme-li čísla s mezinárodním měřítkem, na světě je 900 000 učitelů francouzštiny dle OIF.

8.3 Gallica

Gallica je další důležitou asociací na území České republiky. Na rozdíl od SUF však sdružuje pouze vysokoškolské vyučující francouzštiny působící na českých univerzitách.

⁵⁷ Fédération Internationale des Professeurs de Français

Členství je definováno ve stanovách následovně: „Sdružení sdružuje vysokoškolské učitele francouzského jazyka a literatury, kteří jsou stávajícími či emeritními zaměstnanci kateder francouzského jazyka a literatury nebo stávajícími či emeritními zaměstnanci sekcí francouzského jazyka a literatury romanistických ústavů či kateder českých univerzit. Gallica, o.s. rozeznává 2 druhy členství: a) řádné; b) mimořádné.

a) Řádným členem se může stát každý vysokoškolský pedagog - člen či emeritní člen katedry francouzského jazyka a literatury nebo člen či emeritní člen sekce francouzského jazyka a literatury romanistického ústavu či katedry kterékoli z univerzit v ČR.

b) Mimořádným členem se může stát každý vysokoškolsky vzdělaný občan, který se profesně zajímá o koordinaci a podporu výuky francouzského jazyka a literatury na vysokých školách.“⁵⁸

Institucemi, o kterých se jedná, jsou katedry francouzštiny, romanistiky, překladatelství a tlumočnictví. Zastoupena jsou všechna centra vzdělávající budoucí pedagogy, překladatele i tlumočníky. Jedná se o Pedagogické fakulty v Praze, Hradci Králové, v Brně, v Plzni a v Liberci a o Filozofické fakulty v Praze, v Brně, v Českých Budějovicích, v Ostravě, v Olomouci a v Plzni. Členství je dobrovolné, Gallica sdružuje zhruba 50 členů. Společnost vybírá členské příspěvky a dostává dotace od Francouzské ambasády.

Jaké si organizace klade cíle? Opět jsou specifikovány ve stanovách: „Gallica, občanské sdružení, si klade za cíl koordinovat aktivity kateder a sekcí francouzského jazyka a literatury, podporovat odbornou a pedagogickou činnost, zprostředkovávat odborné kontakty s podobnými sdruženími v tuzemsku i zahraničí, propagovat francouzský jazyk a literaturu a jejich výuku na školách.“⁵⁹

Zajímalo nás, zda výuky francouzštiny na vysokých školách v posledních letech (po r. 2000) spíše ubývá, je stejný zájem nebo přibývá? Současný předseda Gallicy, pan doktor Petr Dytrt, nám sdělil: „Pokud jde o počty studentů na těchto ústavech, pak lze říci, že někde počty stagnují, jinde jich ubývá (hovořím za náš ústav FF MU).

⁵⁸ <http://www.gallica.cz/stanovy.shtml> (citováno dne 27. 3. 2015)

⁵⁹ <http://www.gallica.cz/stanovy.shtml> (citováno dne 27. 3. 2015)

Na jiných pracovištích kompenzují úbytek studentů novými studijními obory jako hospodářská francouzština (PedF MU) nebo aplikovaná francouzština (FF UPOL).“

8.4 Jazyková a vzdělávací sekce v IFP

„Jazyková a vzdělávací sekce realizuje politiku Francie v oblasti propagace francouzštiny na základních a středních školách v České republice a na výměnu zkušeností v oblasti vzdělávání.“⁶⁰ Tato sekce má šest zaměstnanců. Jedním z nich je paní sekretářka oddělení, poté koordinátorka Francouzských Aliancí, dále dva atašé pro francouzský jazyk a dva čeští vedoucí. Jak tedy konkrétně propagují francouzský jazyk? První atašé a český projektový vedoucí zodpovídají za studium na SŠ ve Francii, bilingvní sekce, propagaci českých vzdělávacích programů a podporu odborného vzdělání. Druhá atašé a česká referentka se starají o propagaci francouzského jazyka a Frankofonie v ČR, spolupráci se SUF, Gallica, další vzdělávání učitelů francouzštiny a rozvoj profesní francouzštiny.

Česko-francouzské bilingvní sekce byly založeny po roce 1989 v Praze, Brně, Olomouci a Táboře. Sekce jsou šestiletá gymnázia zakončená bilingvní maturitní zkouškou. Studenti mají nejdříve intenzivní výuku francouzského jazyka a ostatní předměty v češtině (první dva roky), po zbytek studia jsou vybrané nejazykové předměty vyučovány francouzsky. Kromě bilingvních sekcí existují tzv. evropské sekce s rozšířenou výukou francouzštiny, které navazují na tradici bilingvních sekcí. Jedná se o gymnázia, kde je zpočátku posílena výuka francouzštiny a ve vyšších ročnících se francouzsky vyučuje dějepis (na některých školách zeměpis, výtvarná výchova, tělesná výchova nebo dějiny umění). Jsou podporovány Francouzským velvyslanectvím v Praze.

Vzdělávání podle francouzských osnov umožňuje Francouzské lyceum v Praze, které vede studenty k dvojazyčnosti a bikulturnosti. Spadá do sítě škol, které jsou spravovány AEFE⁶¹, Agenturou pro francouzské vzdělávání v zahraničí. Jedná se o ucelené vzdělávání od mateřské školy po střední školu. Mimo francouzštiny nabízí škola

⁶⁰ <http://www.ifp.cz/Vzdelavaci-a-jazykova-spoluprace> (citováno dne 23. 3 2015)

⁶¹ AEFE – Agence pour l'enseignement français à l'étranger

anglicko-francouzské sekce, jak popisuje ve svém projektu na období 2015 - 2018⁶². Jedná se zcela jistě o studium kvalitní, na druhou stranu však velmi nákladné.

Další možností pro české studenty jsou česko-francouzské sekce ve Francii, v Dijonu a v Nîmes. Mají dlouholetou tradici, k jejich založení přispěli osobnosti jako Edvard Beneš nebo Ernest Denis, rodák z Nîmes, jehož zásluhou funguje v ČR také Francouzský institut. V Dijonu studují chlapci i dívky, v Nîmes pouze dívky. Ucházet se o studium mohou žáci, kteří mají úroveň francouzštiny B1 a studují další cizí jazyk, jsou občany ČR nebo zde mají trvalý pobyt.

Posledním velkým projektem je studium na střední škole „Rok ve Francii“, kde je vyžadována úroveň A2 z francouzštiny. Studenti nastoupí buď do prvního (ve Francii seconde), nebo druhého (première) ročníku na střední školu. Volí si mezi humanitní, ekonomickou a společenskovědní nebo přírodovědnou větví.

Všechny programy a výše zmíněné instituce podporují spolupráci mezi Českou republikou a Francií. Některé mají delší tradici, jiné kratší. Tvoří tak celkem stabilní systém institucí, které se starají o rozvoj francouzštiny v České republice. Opět se potvrzuje myšlenka, že francouzština je jazyk, o který je velmi dobře pečováno a má podporu.

8.5 Diplomatická Akademie

Pro sběr dat jsme si vybrali DA MZV, která byla ochotna nám poskytnout zajímavá data. V předchozí kapitole jsme se zabývali spíše obecnějšími informacemi, nyní se podáváme na to, jak se role francouzštiny na DA mění. Sjednali jsme si schůzku se zástupkyní ředitelky paní Havlíkovou: poprvé v listopadu 2014, podruhé v lednu 2015. Připravili jsme si strukturovaný rozhovor - přesné znění otázek se zaznamenanými odpověďmi je přiloženo v příloze číslo 3 na konci práce.

Paní Havlíková nám sdělila, že ač studenti nastupují na akademii se dvěma jazyky, akademie vyučuje během šestiměsíční teorie pouze specializovaný kurz diplomatické angličtiny (jedenkrát týdně 90 min). „Francouzština není povinný cizí jazyk, ale jeden

⁶² <http://www.lfp.cz/spip.php?rubrique40> (citováno dne 10. 6. 2015)

ze škály druhých cizích jazyků. Kapacitně není akademie schopna poskytnout výuku druhého cizího jazyka pro juniorní diplomaty. Kurzy francouzštiny však mohou absolvovat mimo ministerstvo.“ O tom však později.

Jak již víme, pražská Diplomatická akademie není jedinou institucí tohoto druhu v Evropě. Zajímalo nás tedy, zda je v kontaktu s ostatními akademiemi a zda existuje nějaká centrála, která vše řídí a ostatní akademie jsou její dceřiné. „Akademie úzce spolupracuje s Vídeňskou akademií, jejímž ředitelem je pan Vinkler, který je zároveň členem akademické rady pražské DA. Mimo jiné naši posluchači vyjíždí na cestu do Rakouska, kde se seznamují s multilaterální diplomacií a mohou absolvovat přednášky. Také máme dohodu o výměně lektorů mezi Vídní a Prahou.“ Je třeba ale vymezit dva modely fungování diplomatických akademií. Jedním je pražská DA, která je součástí ministerstva, a posluchači jsou již zaměstnanci MZV. „Ve Vídni ale Diplomatická akademie nemá nic společného s MZV daného státu. Historie této akademie sahá do dob Marie Terezie, jedná se o postgraduální studium, nicméně to automaticky neznamená, že mají studenti otevřenou cestu na ministerstvo.“ Neexistuje tedy žádná nadřazená akademie jako řídicí středisko. Akademie jsou na sobě nezávislé instituce.

Akademie také úzce spolupracuje s Francouzským institutem a od roku 2006 s Mezinárodní organizací Frankofonie. Institut je operátorem pro ministerstvo a umožňuje posluchačům i zaměstnancům studovat francouzštinu po pracovní době, která je pevná (7:45 – 16:15). OIF hradí 50% nákladů. „Jedná se o standardní jazykové kurzy francouzštiny v mezinárodních vztazích. Jsou tomu přizpůsobené osnovy i učebnice, se kterou se pracuje. Jedna z možných učebnic je Objectif Diplomatie, která má dvě úrovně: A1/A2, B1/B2. Veřejnost takové kurzy absolvovat nemůže.“ Kromě toho přispívá OIF na specializované kurzy jedenkrát ročně, např. kurz zvaný « Prise de parole ». V dokumentu Programme d'actions à destination des Académies et Instituts diplomatiques francophones (příloha číslo 4), najdete přesné vymezení spolupráce mezi DA a OIF v letech 2013 - 2014. Jedná se o vysílání vysokých státních úředníků na pobyt do zahraničí (5 úředníků ročně), o semináře a krátkodobé kurzy negociace. Pro žádný další cizí jazyk neexistuje tak velký a rozsáhlý program. To opět potvrzuje naši domněnku, že francouzština je nejvíce opečovávaný jazyk světa.

MZV čerpalo v roce 2014 finance z prostředků programu Francouzština v diplomacii - Mezinárodní organizace frankofonie. Kurzy FJ v IFP⁶³ stály zhruba 20 000 EUR, z toho 10 730 EUR zaplatila OIF, 8 955 EUR instituce/jednotlivci. OIF navíc zaplatila jednodenní kurz Prise de parole v hodnotě 285 EUR (viz příloha 5).

Nicméně projekt OIF v prosinci roku 2014 skončil a nyní se jedná o novém dokumentu (2015 - 2018). OIF však žádá dopředu data, která není možné nashromáždit a předpovědět. Z právního hlediska je dokument pro ČR neakceptovatelný. Přináší více administrativních nevýhod než výhod. Dříve to bylo právně-nezávazné memorandum, nyní se jedná o mezinárodní smlouvu, kterou mají podepsat všechny členské země OIF. Je to velmi neflexibilní. MZV nemůže vědět, kolik lidí bude v dalších třech letech mít o kurzy FJ zájem. Jednalo by se o práci pro dalšího člověka, který by měl na starosti jen spolupráci s OIF. Pokud by byl placen z prostředků od OIF, již by nezbyl příspěvek na kurzy francouzštiny. „V tuto chvíli tedy žádný smluvní dokument s OIF podepisovat nebudeme a zatím netušíme, zda a jak bude náš vztah ohledně programu Francouzština v mezinárodních vztazích upraven“, odpověděla paní Havrlíková (viz příloha č. 3 a záznam otázek a odpovědí). Další spolupráce je tedy nejasná.

V letošním školním roce 2014/2015 nastoupilo na akademii pět studentů, kteří mají francouzštinu jako druhý cizí jazyk. Jsou to studenti z VŠE⁶⁴ – Fakulty mezinárodních vztahů nebo UK – Fakulty sociálních věd. Údaje z minulých let bohužel nejsou dostupné, takže je nelze porovnat. Lze ale konstatovat rostoucí zájem o kurzy francouzštiny: letos, v roce 2014/2015, navštěvuje kurzy FJ celkem 77 účastníků v pěti různých úrovních. Oproti předchozím rokům (2013/2014: 55 účastníků, 2012/2013: 16 účastníků a v roce 2011/2012: pouze 14 účastníků) je to značný nárůst. Souvisí to pravděpodobně se skutečností, že angličtina na stupni 4 (C1) je povinná při nástupu, zájem o kurzy se tedy rozprostře mezi další nabízené jazyky. Dalším možným vysvětlením je, že roku 2010 vznikla Evropská služba vnější akce (EEAS), jejíž oficiálním jazykem je jak angličtina, tak francouzština. Od té doby paní Havrlíková zaznamenává rostoucí potřebu francouzštiny v diplomacii. Můžeme si zde povšimnout, jak politické rozhodnutí

⁶³ IFP – Institut français de Prague

⁶⁴ VŠE – Vysoká škola ekonomická

a diplomacie mohou ovlivnit zájem o výuku jazyka. Také roste zájem o francouzštinu v oblasti komunitárního práva (právníká FJ). Roste zejména u těch, kteří mají na starost EU či odjíždějí do frankofonních zemí.

Úrovně kurzů jsou trochu jiné, než jak je známe z jiných vzdělávacích institucí. Jsou rozděleny číselně do úrovní 1 - 4 + kurz konverzace. Úroveň jedna odpovídá zhruba A2 dle SERR, 2. úroveň je B1, 3. úroveň jako B2 a 4. úroveň C1.

Na DA je také možné složit zkoušku, která je platná v mezinárodní sféře, a to do úrovně C1. Zkouškové testy připravuje JŠ⁶⁵ s právem státní jazykové zkoušky a lektor z Francouzského institutu, který má zkušenosti s testy DELF a DALF. Testy DA by měly být srovnatelné s DELF/DALF. Na rozdíl od nich jsou však platné pouze v rámci státní správy. Zkoušky se skládají z písemné a ústní části, kde je tříčlenná komise (zkušební lektori). Každý rok složí zkoušku platnou pro státní správu některého stupně (A2 - C1) 20 - 30 posluchačů.

Zajímalo nás také, jaké jsou obecné požadavky na lektory. Odvíjí se to do úrovně kurzů. Všichni lektori musí mít ukončené vysokoškolské vzdělání pedagogického směru. Jsou vybíráni v rámci výběrového řízení (zákon o veřejných zakázkách). Pro úroveň F 1-2 může být lektorem Čech s magisterským vzděláním. Jedná se o pedagoga, který však má zkušenosti ve státní správě. Francouzština je zaměřena na diplomatický jazyk. DA má kontrakt s Jazykovou školou ve Školské ulici, která jim posílá lektory. DA ale nevyučuje právní nebo ekonomickou francouzštinu. Kurz F 3-4 a konverzace vede rodilí mluvčí, který má vysokoškolské vzdělání. Další podmínkou je stáž nebo kurz v některé evropské instituci (speciální mezinárodní certifikace).

Na konci této kapitoly se pojďme podívat na učebnice *Objectif Diplomatie*⁶⁶ ve dvou úrovních. Zajímá nás, jak jsou knihy přizpůsobeny výuce budoucích diplomatů a jak se liší od učebnic obecné francouzštiny. Zaměříme se na všechny čtyři řečové dovednosti: *expression écrite et orale* (písemná a ústní produkce) + *compréhension écrite et orale* (porozumění psanému a mluvenému) i na jazykové prostředky. Učebnice A1/A2 je

⁶⁵ JŠ – Jazyková škola

⁶⁶ AMIOT, Marie-Hélène; RIEHL, Laurence; SOIGNET, Michel. *Le Français des relations européennes et internationales: A1/A2*. Paris: Hachette, 2006. ISBN 978-201-1555-472.

určena dospělým začátečníkům. Co se týče gramatiky a výslovnosti, ty jsou prezentovány od základů po pokročilejší struktury, není v nich rozdíl oproti jiným učebnicím. Co se však týká slovní zásoby, ta je uzpůsobena a jsou vybrána témata týkající se mezinárodních vztahů. Kromě tradičních *číslívek, dní v týdnu či popisu dne* učebnice prezentuje *země a hlavní města, profese, telefonní komunikaci, vyjednávání, oblast práce* či *mezinárodní vztahy*. Komunikační situace jsou vybrány tak, aby byly prakticky využitelné v praxi. Poslechy a texty jsou ze schůzek, pracovního prostředí, zahraničních cest a diplomatických institucí. Je věnován dostatek času mluvenému projevu a nácviku situací, které by mohly nastat.

Kniha se dělí na jednotlivé dossier (4), každé obsahuje čtyři lekce. V každé lekci je jedna strana věnována nahlédnutí do evropských institucí, měst a Frankofonie a jedna strana je věnována rozvoji *savoir-être* (pozdravy, stereotypy, stolování, dress-code = protocole neboli pravidla oblékání). Tato strana studenty vychovává a prezentuje, jak se slušně chovat a nezpůsobit *faux-pas* v zahraničí. Rozvíjí tedy interkulturní kompetence jedinců. Z písemné produkce se studenti učí psát e-maily, dopisy, textové zprávy, krátký informativní text, inzerát, článek, itinerář, zápis ze schůze, CV, vyprávění, služební hlášení (*note de service*).

Učebnice na úrovni B1/B2⁶⁷ je svou strukturou podobná. Místo jedné strany v každé lekci věnované *savoir-être* se zde objevuje „On en parle“ neboli „O čem se mluví“, které navrhuje diskuze k aktuálním, hodně diskutovaným tématům z TV5 Monde. V učebnici jsou internetové odkazy na videa⁶⁸. Také přibývá jedna strana na konci každého dossier, která se jmenuje *Simulace*. Jedná se o několikafázovou praktickou aktivitu. V jednotlivých krocích studenti připravují rozsáhlejší úkol z oblasti mezinárodních vztahů, práce a diplomacie.

⁶⁷ SOIGNET, Michel. *Le français des relations européennes et internationales*. [Nouv. éd.]. Paris: Hachette, 2011. ISBN 978-201-1555-571.

⁶⁸ www.tv5monde.com/objectifdiplomatie2 (citováno dne 29. 3. 2015)

Knihy jsou podporovány OIF, Ministerstvem zahraničních věcí a TV5 Monde. Tematicky jsou velmi dobře zpracovány, druhá učebnice již nabízí i audiovizuální podporu přímo na stránkách francouzské televize. Stránky také nabízí zpracované poslechy s cvičeními a pracovními listy (Fiche apprenant) pro učitele diplomatické francouzštiny. Pro ilustraci přikládáme jeden pracovní list v příloze č. 7.

*

Kapitola se zabývala proměnami statusu francouzštiny v České republice. Přestože na některých typech škol zájem o francouzštinu klesl, v akademii vzdělávající diplomaty zaznamenali nárůst zájmu. Jazyková situace v Čechách je ovlivňována nařízeními Evropské unie (politika mnohojazyčnosti), změnami v diplomatických organizacích (používání francouzštiny v EEAS) i změnami v českém školství (zavedení státní maturitní zkoušky). Učitelům francouzštiny v Čechách nabízí spolupráci dvě organizace, mezi nimi je SUF (má širší pole působnosti, je i pro nadšence jazyka) a Gallica (pro univerzitní pedagogy). Žáci a studenti jsou motivováni při výběru cizího jazyka možnostmi pobytu ve Francii, studia na bilingvní či evropské sekci.

9 Možné scénáře vývoje francouzského jazyka v budoucnosti

Odhadovat, jak se bude význam cizích jazyků vyvíjet v budoucnosti, je vždy velmi nejisté. Jedná se pouze o spekulace a návrhy na základě statistik a výzkumů. Vycházíme z teoretických poznatků o faktorech, které ovlivňují cizí jazyky a také z publikace *Le français dans le monde 2014*⁶⁹ vydanou OIF. Faktory i cizí jazyky jsme uvedli v teoretické části práce.

Jedním z možných scénářů je, že si francouzština udrží svou dlouholetou tradici a že dojde pouze k nepatrným jazykovým změnám. Jedná se o scénář optimistický, který předpokládá, že i když dle přirozeného přírůstku Evropané vymírají, tento pokles navýší množství imigrantů či obyvatel žijících v Africe, kteří se vzdělávají ve francouzštině. Tito přistěhovalci a obyvatelé ale respektují, že jsou na území Francie či že se vzdělávají podle francouzské tradice a více méně se asimilují a přijmou francouzské hodnoty i jazyk takový, jaký je. Podle videa OIF bude v roce 2060 767 miliónů⁷⁰ frankofonních lidí na celém světě, nejvíce v Africe. OIF v publikaci dokonce uvádí, že mezi jazykovými oblastmi, které zkoumala, je to právě frankofonní prostor, který zaznamená největší demografický nárůst mezi léty 2015 a 2065.⁷¹

DGLFLF⁷² a Francouzská Akademie budou nadále bedlivě dohlížet na vývoj jazyka a případně navrhnou ekvivalentní slova pro výpůjčky z cizích jazyků. Francouzi se snaží, aby jazyk dokázal popsat novou realitu kolem sebe a byl bohatý. V současné době hledají náhradu hlavně za anglicizmy, uvádíme některé příklady nově vytvořených slov:

1. Liseuse	e-book reader	čtečka knih
2. Euro-obligation	eurobond	evropské bondy (dluhopisy)
3. Ordinateur	computer	počítač

⁶⁹ Organisation internationale de la francophonie, *La langue française dans le monde 2014*. Paris: Nathan, 2014. ISBN 978-2-09-882654-0.

⁷⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=0EP6g043AIM> (citováno dne 10. 6. 2015)

⁷¹ Organisation internationale de la francophonie, *La langue française dans le monde 2014*. Paris: Nathan, 2014. ISBN 978-2-09-882654-0. p. 35

⁷² DGLFLF – Délégation générale à la langue française et aux langues de France

V případě prvního scénáře budou potřeba učitelé francouzštiny jako cizího jazyka tzv. FLE⁷³ či přímo bilingvní pedagogové (francouzština a africký jazyk příslušného státu). OIF již spustila některé iniciativy, které zlepšují kvalitu vzdělání v afrických zemích. Jejich příkladem může být ELAN-Afrique⁷⁴, která zlepšuje primární vzdělávání v subsaharské Africe nebo Frankofonní iniciativa pro dálkové vzdělávání učitelů IFADEM⁷⁵.

Dalším možným scénářem vývoje je prognóza relativně podobná prvnímu typu. Jak se však bude postupně měnit struktura obyvatelstva, které užívá francouzský jazyk, bude se měnit i jazyk v jeho různých rovinách: lexikální, fonetické, morfologické i syntaktické. Jazyk bude čím dál tím více zjednodušován a psaná podoba jazyka se více přiblíží formě mluvené. Z fonetického hlediska lze odhadovat, že výslovnost bude přibližná; přízvuk, rytmus a intonace budou ovlivněny místními jazyky obyvatel. Ve slovní zásobě se bude vyskytovat více slov z afrických jazyků a vzhledem k tomu, že obyvatel v Africe bude přibývat, již nebudou používat uměle vytvořená slova Akademií či jinou institucí. Co nebude možné vyjádřit francouzsky, to převezmou ze svého jazyka a zabudují do větné konstrukce. V dnešní době se to v hovorovém jazyce samozřejmě děje, bude to ale ve větší míře a i v jazyce standardním. Gramatika i syntax se budou také zjednodušovat, některé časy úplně zaniknou.

Nejpesimističtější scénář by byl takový, že francouzština ztratí svou roli diplomatického jazyka. Buď ji zcela vytlačí angličtina, kterou se bude učit čím dál více lidí včetně samotných Francouzů a obyvatel Afriky, nebo se místo toho začne projevovat čínština, španělština, či arabština. O zániku francouzštiny hovořil Roger Dehaybe z OIF. Obával se, že by angličtina mohla být zavedena jako jednotný jazyk Evropské Unie a tím by francouzština ztratila svůj význam. Uvedl jako příklad případ africké Rwandy, jejíž vláda se v roce 2008 rozhodla ve všech školách v zemi vyměnit hlavní vyučovací jazyk francouzštinu za angličtinu. „Pokud se něco takového stane i v EU, francouzský jazyk

⁷³ FLE – francouzština jako cizí jazyk (français langue étrangère)

⁷⁴ ELAN-Afrique – Ecole et langues nationales en Afrique – Škola a národní jazyky v Africe

⁷⁵ Initiative francophone pour la formation à distance des maîtres – Frankofonní iniciativa pro dálkové vzdělávání učitelů

ztratí na své prestiži a přestane být pomalu ve světě užíván, argumentuje Dehaybe.⁷⁶ Pokud by se něco takového stalo ve více afrických zemích, francouzština by ztratila své šance a svou roli světového jazyka. Je tedy v jejím zájmu investovat do programů, které vzdělávají budoucí africké učitele. Zatím stále zmiňujeme roli angličtiny a francouzštiny, ale do čela by se mohla dostat i arabština, čínština nebo španělština.

V České republice může dojít buď k tomu, že zájem o francouzštinu bude nadále klesat, ať už kvůli státní maturitní zkoušce nebo zdánlivé náročnosti jazyka nebo naopak francouzština znovu začne proudit do škol díky politice mnohojazyčnosti a důležitosti v evropských institucích. Záleží, jak se bude vyvíjet situace na mezinárodní scéně a zda české školy přichystají další změny ve výuce cizích jazyků.

⁷⁶<http://www.euractiv.cz/print-version/clanek/budoucnost-francouzstiny-bude-zaviset-na-bruselu-008638>
(citováno dne 11. 6. 2015)

10 Závěr

Diplomacie je zjednodušeně řečeno umění vyjednávat. Zjistili jsme, že existuje několik typů diplomacie: bilaterální, multilaterální, kulturní, preventivní a donucovací. První náznaky se objevily v antice, nicméně slovo diplomacie se objevilo až v renesanci. Podle Vídeňské úmluvy z roku 1961 existují tři typy diplomatických funkcí: velvyslanec (nuncius), vyslanec (internuncius) a chargé d'affaires. Tito diplomatictí zástupci jsou nedotknutelní. Existuje ještě funkce konzula, který na rozdíl od diplomata není plně chráněn imunitou a sídlí na konzulátu (může být součástí velvyslanectví).

Důležitým mezníkem v historii bylo nařízení z Villers-Cotterêts z roku 1539, které zveřejnil František I. Latina začala být nahrazována pařížskou francouzštinou, která byla povýšena na oficiální jazyk Francie. Dvorské i církevní listiny měly být povinně psány francouzsky. František I. položil základy moderní diplomacie, protože začal vysílat reprezentanty do různých zemí Evropy a také podporoval kolonizaci. Francie dále bohatla a vespívala a svého rozkvětu se dočkala v 17. století přezdívaném Velké století. Za vlády Ludvíka XIII. rozvíjel diplomatické vztahy kardinál Richelieu. Také podporoval kolonizaci a založil dodnes fungující Francouzskou akademii. Za Ludvíka XIV. se Francie stala druhou největší koloniální suchozemskou říší světa. V 17. a 18. století byla francouzština jazykem kultury a diplomacie. Vliv začala ztrácet po napoleonských válkách a po 1. světové válce, kde musela být mírová smlouva podepsána i anglicky. Významnou osobností diplomacie byl Charles Maurice de Talleyrand-Périgord.

V 70. letech 20. století byla založena Mezinárodní organizace frankofonie, která sdružuje frankofonní státy. Má za úkol propagovat francouzštinu, frankofonní kulturu a chránit demokracii a lidské svobody. Pozitivní vliv na status francouzštiny měl počet mluvčích a prestiž tohoto jazyka. Za svůj dnešní status také vděčí mnohé francouzským koloniím, díky kterým frankofonní mluvčí nevymírají.

Status francouzštiny je ovlivňován různými faktory, v první řadě počtem obyvatel (v roce 2050 bude 80% francouzsky mluvících v Africe), kolonizací (bez které by počet mluvčích v budoucnu rapidně klesl), celkovým vlivem v globálním světě, prestiží a naučitelností. Dávným soupeřem francouzštiny je angličtina, která je světovým dorozumívacím

jazykem číslo jedna. V České republice zájem o francouzštinu mezi mladými lidmi ve věku 6-18 let mírně klesá a zájem stoupá spíše u ruštiny a španělštiny. Naopak v diplomatické sféře zaznamenala francouzština rostoucí zájem o výuku. Němčina a ruština jsou významné jazyky v Evropě, ale nepředpokládáme na základě historického vývoje, že se z nich stane globální jazyk, kterým by mluvil celý svět. Naopak u španělštiny, arabštiny a čínštiny tuto možnost nevylučujeme.

Také jsme si kladli za cíl zjistit specifika francouzštiny jako jazyka diplomacie. V psané podobě se používají ustálené latinské výrazy a korespondence má svá pravidla a přesnou formu. Obecně je potom potřeba dodržovat určité zásady jednání, disponovat komunikativní kompetencí, být politicky korektní, být zdvořilý (existuje pozitivní a negativní zdvořilost a šest maxim zdvořilosti podle Leech). Je také potřeba rozumět rozdílným kulturním zvyklostem a osvojit si interkulturní kompetenci.

Co se týče České republiky, najdeme zde zastoupení Francie, Belgie, Kanady a Švýcarska. Institucí, která vzdělává budoucí české diplomaty, je Diplomatická akademie. Je součástí Ministerstva zahraničních věcí a přijímá uchazeče s již získaným vysokoškolským titulem a znalostí cizích jazyků. Akademie přikládá velkou váhu cizím jazykům a nabízí široké portfolio na výběr. Francouzština zde má své zastoupení a v posledních letech se o ní zájem zvýšil. Diplomatická akademie spolupracuje s Francouzským institutem, s Jazykovou školou s právem státní jazykové zkoušky hlavního města Prahy a Mezinárodní organizací frankofonie. Od OIF čerpala příspěvky na školení a speciální kurzy, jejich smluvní vztah do budoucna je ale zatím nejistý – OIF žádá dopředu data, která není možné předpovědět. Výuka je tematicky přizpůsobena, pedagogové a lektori musí mít zkušenosti ze státní správy a vysokoškolský titul.

Status francouzštiny v české škole si ale v posledních letech nepolepšil a nezaznamenal zvýšený zájem. Žáků a studentů celkově ubylo a ubylo i míst pro učitele francouzštiny. Na střední škole byla zavedena státní maturita, a to mohlo naopak přispět k prohloubení zájmu o angličtinu a snížení zájmu o druhé cizí jazyky, na jejichž úrovni je těžké se v krátkém čase vypracovat. Díky politice mnohojazyčnosti, kterou prosazuje Evropská unie, byly zavedeny dva povinné cizí jazyky na 2. stupni ZŠ. Ne všechny školy jsou připravené a mají dost pedagogů a financí na realizaci. Na druhou stranu, v dnešní době

mají studenti velké možnosti, mohou vycestovat do Francie na některý z programů – studium na střední škole nebo na česko-francouzské sekce. Tradici u nás mají i česko-francouzské bilingvní sekce a evropské sekce na českých gymnáziích. V Praze se nachází Francouzské lyceum, které vzdělává podle francouzských osnov.

Učitelům francouzštiny se v Čechách také dostává podpory, existují dvě organizace, Sdružení učitelů francouzštiny, které sdružuje učitele a všechny zájemce o francouzštinu a Gallica, která je asociací sdružující pouze vysokoškolské vyučující francouzštiny.

Na základě úvah a statistických údajů jsme na závěr vytvořili tři možné scénáře pro francouzštinu do budoucnosti. Podle prvního se francouzština nijak výrazně nezmění, pouze se změní rozložení francouzsky hovořících obyvatel. Dále bude plnit funkci diplomatického a světového prestižního jazyka. Druhý scénář je podobný, nicméně přepokládá, že pokud se změní rozložení obyvatel, bude těžší je řídit z jednoho centra a jazyk bude více ovlivňován africkými jazyky a budeme docházet k jeho zjednodušování ve všech rovinách. Třetí scénář je nejpesimističtější a připouští, že by francouzština mohla ztratit status diplomatického jazyka a být vytlačena angličtinou či jiným jazykem (arabštinou, španělštinou nebo čínštinou).

Neztrácejme ale naději, v současné době ve světě mluví francouzsky více než 200 miliónů lidí, je to devátý nejvyužívanější jazyk na světě. Francouzština je také jazyk, o který je nejvíce pečováno, Francouzská akademie vymýšlí ekvivalenty k anglickým výrazům a zákon nařizuje, kolik francouzské hudby se musí hrát v rádiích v poměru k hudbě zahraniční. Její status je v tomto oproti jiným jazykům dosti speciální a netradiční a zvyšuje její „šance na přežití“.

Všichni milovníci francouzštiny a sami Francouzi jistě oceňují citát Anatola France (1844 1924):

« La langue française est une femme. Et cette femme est si belle, si fière, si modeste, si hardie, si touchante, si voluptueuse, si chaste, si noble, si familière, si folle, si sage, qu'on l'aime de toute son âme, et qu'on n'est jamais tenté de lui être infidèle. »⁷⁷

⁷⁷ OSTLER, Nicholas. Říše slova: jazykové dějiny světa. Praha: 2007. ISBN 978-807-3811-525, s. 433
Překlad je dílem autorky práce: « *Francouzský jazyk je žena. A tato žena je tak krásná, tak hrdá, tak skromná, tak odvážná, tak dojemná, tak smyslná, tak cudná, tak urozená, tak nenucená, tak bláznivá, tak moudrá, že ji milujeme celou svou duší a že nikdy nejsme pokušeni ji být nevěrní.* »

Le résumé

Dans notre mémoire de Master intitulé *Les destins du français comme langue de diplomatie: Situation en République tchèque*, nous avons abordé le thème de la diplomatie et du rôle contemporain du français sur la scène internationale et en République tchèque. Ce travail est divisé en deux parties : la première partie est plutôt théorique puisqu'elle correspond à un ensemble d'explications, de notions et d'idées sur ce sujet, tandis que la deuxième partie est pratique puisqu'elle ne s'arrête pas à de simples spéculations, elle s'appuie sur des données statistiques.

La première partie est divisée en cinq chapitres : La délimitation du terme diplomatie, Le rôle du français dans l'histoire de la diplomatie, Les facteurs qui influencent le rôle du français, La question des concurrents et Les particularités du français comme langue de diplomatie. La deuxième partie comprend trois chapitres : Les organisations diplomatiques, Les changements du rôle du français dans l'époque nouvelle et Le développement possible du français à l'avenir.

Le but de ce travail est de mieux comprendre quel est le rôle du français aujourd'hui et quel rôle pourrait-il détenir dans quelques années. Nous prenons en considération son évolution, ses concurrents, le support des organisations et ses locuteurs.

La première partie définit le concept de la diplomatie en tant que l'art de négocier. Nous avons découvert plusieurs types de diplomaties : bilatérale, multilatérale, culturelle, préventive et coercitive. Le mot diplomatie vient de la période de la Renaissance. Concernant les fonctions diplomatiques, selon la Convention de Vienne sur les relations diplomatiques de 1961, il existe trois types de fonctions : ambassadeur, député et chargé d'affaires. Ils sont tous intouchables. D'ailleurs, il existe le poste de consul qui n'est pas protégé par l'immunité diplomatique et son siège est au Consulat.

Du point de vue historique, le tournant important est L'ordonnance de Villers-Cotterêts de 1539 publié par François I. Le latin est au fur et à mesure remplacé par le français parisien qui est promu langue officielle de la France. Les actes juridiques et religieux doivent être rédigés en français. Le français devient donc la langue de droit et de l'administration. François I a posé les fondements de la diplomatie moderne en envoyant

les représentants aux différents pays. Il a aussi contribué à la réussite de la colonisation, ce qui a conduit la France à devenir plus riche et plus influente.

Au 17e siècle, appelé aussi « le Grand siècle », le pays a pris son essor. Sous le règne de Louis XIII., le cardinal Richelieu a développé les relations diplomatiques. Il a aussi fondé la fameuse Académie française. Sous le règne de Louis XIV, la France est devenue le second plus grand empire du monde. La langue française a dominé dans la sphère diplomatique et culturelle durant les 17e et 18e siècles. Elle a commencé à perdre son influence après les guerres de Napoléon et la première guerre mondiale où le traité de paix a dû être signé aussi en anglais. Un autre personnage important est intervenu dans cet épisode historique, Charles Maurice de Talleyrand-Périgord.

L'Organisation internationale de la Francophonie, qui réunit les pays francophones, a été fondée dans les années soixante-dix du 20e siècle. Son but était de promouvoir la langue française et la diversité culturelle et linguistique, promouvoir la paix, la démocratie et les droits de l'Homme. Le nombre de locuteurs et le prestige de ce langage ont eu une influence positive sur le français. Grâce aux nombreuses colonies, les locuteurs de la langue française n'ont pas disparu.

Le rôle du français est influencé par de nombreux facteurs. En premier lieu, par le nombre d'habitants (en 2050, 80% des francophones seront en Afrique), la colonisation, l'influence générale dans le monde entier, le prestige et la capacité apprenante. L'ancienne langue rivale du français est l'anglais puisqu'elle est considérée par beaucoup comme l'actuelle langue internationale.

En République tchèque, le nombre des jeunes entre 6-18 ans qui s'intéressent à la langue française diminue tandis que le nombre de ceux qui s'intéressent à l'espagnol ou au russe augmente. Dans la sphère diplomatique, au contraire, nous y avons remarqué un intérêt croissant (vis-à-vis du français). L'allemand et le russe sont des langues importantes en Europe mais nous ne pensons pas qu'elles deviendront les langues courantes. Néanmoins cela semble possible pour l'espagnol, l'arabe ou le chinois.

Quant aux particularités du français comme langue de diplomatie, la langue diffère du français courant à l'écrit et à l'oral. Généralement, il faut respecter les règles de communication, faire des liens logiques, employer des connecteurs, disposer de compétences communicative, et interculturelle, être politiquement correct et poli. Stephen Levinson distingue la politesse positive de la politesse négative. La positive domine dans les pays de l'est où les gens essaient d'appartenir à un groupe ou à une communauté. En revanche, la négative domine à l'ouest où la liberté, la responsabilité de notre choix et le destin sont importants. Geoffrey Leech a proposé six maximes de politesse. A l'écrit, les locutions latines sont employées. La correspondance diplomatique a une forme stable.

Par rapport à la République tchèque, parmi les organisations diplomatiques, nous trouverons les Ambassades de France, Belgique, Canada et Suisse. Il existe une institution qui forme les futurs diplomates tchèques. Elle s'appelle l'Académie diplomatique et elle fait partie du Ministère des affaires étrangères. Ne sont admis que les candidats ayant déjà leurs diplômes universitaires et les connaissances des langues étrangères. Seulement une dizaine de candidats parmi les meilleurs d'un concours long et difficile sont retenus.

L'Académie met l'accent sur l'enseignement des langues étrangères et elle offre un vaste portfolio de langues au choix. La langue française garde sa position à l'Académie et l'intérêt des gens a augmenté. L'Académie diplomatique coopère avec l'Institut français de Prague, l'École de langues de Prague et l'Organisation internationale de la Francophonie qui peut aider financièrement avec des séminaires et des cours spécialisés. Leur relation juridique n'est pas encore claire parce que l'OIF demande les données que personne ne peut prévoir. L'enseignement est adapté aux besoins d'administration d'Etat et les professeurs qui enseignent doivent avoir le diplôme universitaire et de l'expérience dans l'administration de l'Etat.

L'intérêt pour le français à l'école tchèque est actuellement décroissant. De moins en moins d'élèves et étudiants choisissent le français comme deuxième langue étrangère. Les postes de professeurs de français diminuent. Au lycée, les étudiants passent les épreuves du baccalauréat sous une nouvelle forme - elles sont préparées par l'état et elles testent les quatre compétences linguistiques : expression écrite/orale,

compréhension écrite/orale. Les étudiants favorisent l'anglais car ils l'apprennent depuis l'école primaire. Les langues secondaires sont généralement défavorisées comme elles commencent à être enseignées au collège ou au lycée et il est ainsi plus difficile d'atteindre le niveau du baccalauréat. Grâce à la politique de multilinguisme de l'Union européenne, deux langues étrangères sont obligatoires au collège. Faute de professeurs et d'argent, quelques écoles ne sont pas encore prêtes pour cela.

De nos jours, les étudiants ont beaucoup de possibilités. Ils peuvent voyager en France grâce aux nombreux programmes, ils peuvent choisir des sections bilingues franco-tchèques en République tchèque ou les sections européennes françaises aux lycées tchèques. Le lycée français de Prague offre l'éducation selon le système français.

Il y a deux associations qui supportent les professeurs de français en République tchèque : SUF qui regroupe les enseignants, les professeurs et toutes les personnes qui s'intéressent à la culture française et Gallica, une association regroupant seulement les enseignants et professeurs de français au niveau universitaire.

Vu les recherches et les données statistiques, nous avons créé trois possibles développements du français à l'avenir. Selon le premier, le français ne changera pas beaucoup, seule la répartition des francophones sur les continents changera. Le français restera une langue diplomatique, prestigieuse et courante. Le second modèle est similaire mais il suppose qu'il sera plus difficile de resituer la langue parlée à partir d'un centre. Plus de francophones seront en Afrique donc le français sera influencé par des langues régionales africaines et il sera simplifié à tous les niveaux de la langue (grammaire, prononciation, lexique, syntaxe). Le troisième modèle est le plus pessimiste et il admet que le français pourrait perdre son statut de langue diplomatique et qu'il pourrait être complètement substitué par l'anglais ou une autre langue (l'arabe, l'espagnol ou le chinois).

*

Dans ce mémoire de master, nous avons montré que le rôle de la langue française changeait durant les siècles. Aujourd'hui, elle n'est pas la langue la plus puissante mais il s'agit toujours d'une langue ambitieuse et très bien soignée par rapport à d'autres langues. Tout cela lui attribue un rôle exceptionnel.

Seznam použité literatury

AMIOT, Marie-Hélène; RIEHL, Laurence; SOIGNET, Michel. *Le Français des relations européennes et internationales: A1/A2*. Paris: Hachette, 2006. ISBN 978-201-1555-472.

BRAUNSTEIN, M., REZNIKOW, S. *Une histoire de l'Institut français de Prague*. Prague : Institut français de Prague, 1993.

BRETON, Roland, *Atlas jazyků světa: soužití v křehké rovnováze*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2007, 79 s. ISBN 978-800-0018-836.

DVOŘÁKOVÁ, K., KOVÁŘOVÁ, D., MASLOWSKI, N. *Francouzština v diplomacii a mezinárodních vztazích: Le français de la diplomatie et des relations internationales*. Vyd. 1. V Praze: Oeconomica, 2013. 164s. ISBN 978-802-4520-087

FIELD, John. *Psycholinguistics: the key concepts*. New York: Routledge, 2004, 366 p. ISBN 04-152-5891-X.

LEFEBVRE, Maxime, DOUTRIAUX, Yves. *La diplomatie: Les dessous des relations entre états*. Paris: Autrement, 2008. ISBN 978-274-6710-719.

OIF. *La langue française dans le monde 2014*. Paris: Nathan, 2014. ISBN 978-2-09-882654-0.

OSTLER, Nicholas. *Říše slova: jazykové dějiny světa*. 1. vyd. v českém jazyce. Překlad Petra Andělová. Praha: BB art, 2007, 639 s. ISBN 978-807-3811-525.

PLAISANT, F. *Le Ministère des Affaires étrangères*. Toulouse: Éditions Milan, 2000. 64 p. ISBN 2-7459-0036-6

SOIGNET, Michel. *Le français des relations européennes et internationales*. [Nouv. éd.]. Paris: Hachette, 2011. ISBN 978-201-1555-571.

ŠVIHLOVÁ, Lenka. *Postavení francouzštiny v současné politice mnohojazyčnosti EU*. Praha, 2009. Diplomová práce. Fakulta sociálních věd, UK. Vedoucí práce PhDr. Michel Perottino, PhD.

TOMALOVÁ, Eliška. *Kulturní diplomacie: francouzská zkušenost*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2008, 128 s. ISBN 978-808-6506-739.

VONDRÁČEK, Antonín. *Úvod do studia francouzského jazyka*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. ISBN 978-808-6898-612.

YULE, George. *Pragmatics*. Oxford: Oxford University Press, 1996, 138 s. Oxford introductions to language study. ISBN 01-943-7207-3

Další zdroje

Články:

Cizí jazyky ve škole: příloha čtvrtletníku VZDĚLÁVÁNÍ [online]. 2013, (3/2013) [cit. 2015-06-11]. ISSN 1805-3394. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/vystupy/vzdelavani-3-2013>

Euractiv: *Osud francouzštiny drží v rukou Brusel* [online]. [cit. 2015-06-11]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/print-version/clanek/budoucnost-francouzstiny-bude-zaviset-na-bruselu-008638>

HRUŠKA, Blahoslav. *Kdo je tady diplomat?* Euro [online]. 2013 [cit. 2015-07-13]. Dostupné z: <http://euro.e15.cz/archiv/kdo-je-tady-diplomat-974446>

KOČÍ, Petr, ŠULEK Marcel. *Angličtina vytlačuje ze škol němčinu. Na vzestupu je i ruština* [online]. 2015 [cit. 2015-06-11]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/data/_zprava/anglictina-vytlacuje-ze-skol-nemcinu-na-vzestupu-je-i-rustina--1445625

LAWLESS, Laura K. *What is French? Facts and Figures about the French Language* [online]. 2015 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://french.about.com/od/francophonie/ss/whatisfrench_4.htm

SLADKOVSKÁ, Kamila. *Španělština jako budoucí lingua franca?. Metodický portál: Články* [online]. 26. 02. 2010. [cit. 2015-03-27]. Dostupný z WWW: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/G/8021/SPANELSTINA-JAKO-BUDOUCI-LINGUA-FRANCA.html> . ISSN 1802-4785.

Webové stránky:

Alliance française: *Proč se učit francouzsky?* [online]. [cit. 2015-06-11]. Dostupné z: <http://alliancefrancaise.cz/plzen/?-Proc-se-ucit-francouzsky-&lang=fr>

Ambassade de Belgique en République tchèque [online]. [cit. 2015-06-11]. Dostupné z: http://countries.diplomatie.belgium.be/fr/republique_tcheque/ambassade_prague/who_is_who/

Estimations des francophones [online]. [cit. 2015-06-11]. Dostupné z: <http://www.francophonie.org/Estimation-des-francophones.html>

Ethnologue, Languages of the world: *Summary by language size* [online]. [cit. 2015-06-11]. Dostupné z: <http://www.ethnologue.com/statistics/size>

Francouzské velvyslanectví v Praze [online]. [cit. 2015-07-14]. Dostupné z: <http://www.france.cz/-Francais->

Gallica [online]. [cit. 2015-07-13]. Dostupné z: <http://www.gallica.cz/stanovy.shtml>

Geopolitis. *6000 langues parlées: quel avenir pour le français?* [online]. [cit. 2015-06-11]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=MGo6UMRdXds>

Institut français de Prague: Coopération éducative [online]. [cit. 2015-07-13]. Dostupné z: <http://www.ifp.cz/Vzdelavaci-a-jazykova-spoluprace>

Lycée français de Prague [online]. [cit. 2015-07-13]. Dostupné z: <http://www.lfp.cz/spip.php?rubrique40>

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. [cit. 2015-07-13]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/diplomaticka_akademie/obecne_informace/index.html

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: *Společný evropský referenční rámec pro jazyky*. [online]. [cit. 2015-07-13]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/spolecny-evropsky-referencni-ramec-pro-jazyky>

Nová maturita oficiálně [online]. [cit. 2015-07-13]. Dostupné z:
<http://www.novamaturita.cz/katalogy-pozadavku-1404033138.html>

Treaties Governing Diplomatic Relations [online]. [cit. 2015-06-11]. Dostupné z:
http://www.ediplomat.com/nd/treaties/diplomatic_treaties.htm

TV5 Monde: *Objectif diplomatie 2* [online]. [cit. 2015-07-13]. Dostupné z:
<http://www.tv5monde.com/cms/chaine-francophone/lf/Tous-les-dossiers-et-les-publications-LF/Objectif-Diplomatie-2/p-11710-Objectif-Diplomatie-2.htm>

Rozhovory a e-mailová korespondence:

Rozhovor s paní Ing. Pavlou Havlíkovou, zástupkyní ředitelky Diplomatické akademie
dne 28. 11. 2014 + dne 28. 1. 2015

E-mailová korespondence s doc. PhDr. Petrem Dytrtem, Ph.D., předsedou sdružení
Gallica, březen 2015

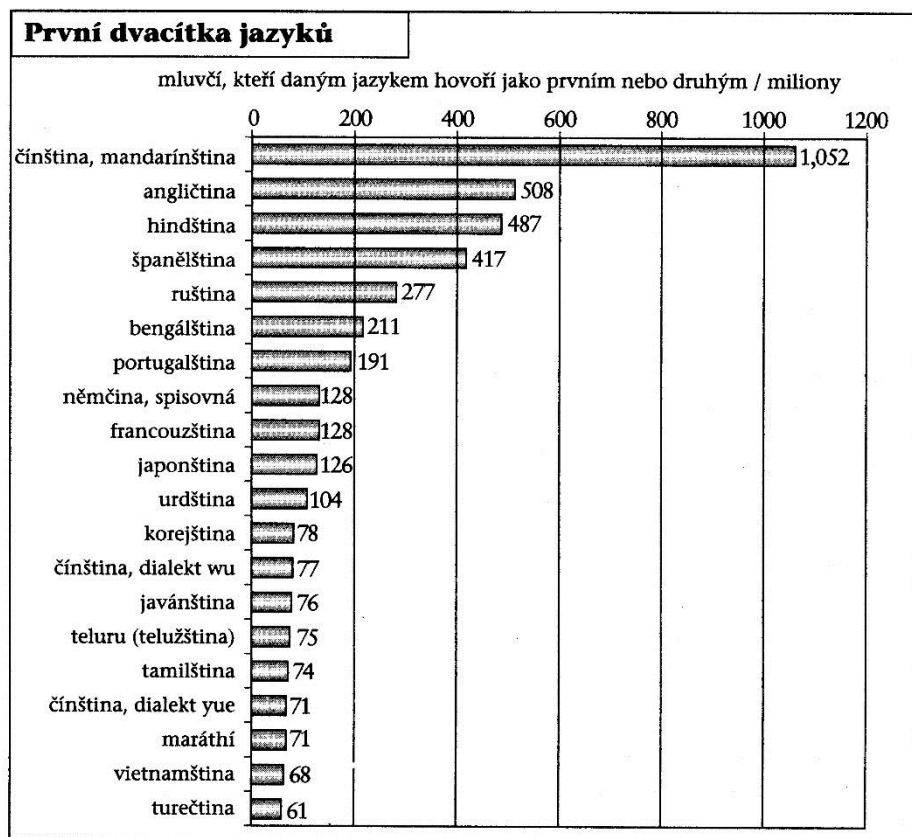
E-mailová korespondence s Ivou Ernstovou, zástupkyní sdružení SUF, březen 2015

Seznam použitých zkratek

AEFE	Agentura pro francouzské vzdělávání v zahraničí
CEFRES	Francouzské centrum výzkumu a sociálních věd
DA	Diplomatická Akademie
DALF	Diplom hlubšího studia francouzského jazyka
DELF	Diplom studií francouzského jazyka
DGLFLF	Generální delegace pro francouzský jazyk a jazyky Francie
EEAS	Evropská služba pro vnější činnost
ELAN-Afrique	Škola a národní jazyky v Africe
EU	Evropská Unie
FIPF	Mezinárodní organizace učitelů francouzštiny
FLE	Francouzština jako cizí jazyk
IFADEM	Frankofonní iniciativa pro dálkové vzdělávání učitelů
JŠ	Jazyková škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
NATO	Severoatlantická aliance
NÚV	Národní ústav pro vzdělávání
OIF	Mezinárodní organizace frankofonie
OSN	Organizace spojených národů
SERR	Společný evropský referenční rámec pro jazyky
SUF	Sdružení učitelů francouzštiny
VŠE	Vysoká škola ekonomická

Přílohy

Příloha č. 1, První dvacítky jazyků

Převzato z publikace:

OSTLER, Nicholas. *Říše slova: jazykové dějiny světa*. Praha: 2007. ISBN 978-807-3811-525, s. 558

Příloha č. 2, La note diplomatique

L'Ambassade de la République tchèque présente ses compliments au ministère des Affaires étrangères de la République française et à l'honneur de l'informer que Monsieur..., Ambassadeur extraordinaire de la République tchèque en France, sera absent de Paris du 2 juillet au 30 juillet 20.. .

Pendant son absence, Monsieur...sera en charge de la direction de l'Ambassade en qualité de chargé d'affaires ad intérim.

L'Ambassade de la République tchèque saisit cette occasion pour renouveler au ministère des Affaires étrangères de la République française les assurances de sa haute considération.

Prague, le 20...

Ministère des Affaires étrangères

République française

Převzato z publikace:

DVOŘÁKOVÁ, K., KOVÁŘOVÁ, D., MASLOWSKI, N. *Francouzština v diplomacii a mezinárodních vztazích: Le français de la diplomatie et des relations internationales*. Vyd. 1. V Praze: Oeconomica, 2013. ISBN 978-802-4520-087, s. 46.

Příloha č. 3, Záznam rozhovoru z DA

DA – OTÁZKY k Diplomové práci „Osudy francouzštiny jako jazyka diplomacie: Situace v ČR“

Rozhovor s paní Ing. P. Havrlikovou, zástupkyní ředitelky DA dne 28. 11. 2014 + dne 28. 1. 2015

Rozhovor bude použit pouze pro osobní účely mé Diplomové práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy.

- 1/ Kolik studentů se hlásilo/ bylo přijato s FJ jako 2. cizím jazykem? (1997-2014)
- 2/ Kolik studentů navštěvuje Vámi nabízené kurzy FJ? V jakých úrovních? Jaké meziroční tendence konstatujete, pokud jde o zájem studentů o francouzštinu? S čím podle vás souvisejí?
- 3/ Jaké jsou požadavky na lektory, kteří vedou Vaše kurzy FJ – Češi Pedf, rodilí mluvčí – jaké vzdělání? FLE nebo odborníci, ale ne pedagogové? Musí mít profesionální odborné znalosti? Musí to být ekonomové s jazykem nebo právníci s jazykem?
- 4/ Bylo by možné provést rozhovor s jedním studentem, který má FJ jako 2. jazyk?
- 5/ Bylo by možné provést rozhovor s bývalým studentem, který měl FJ jako svůj 2. jazyk?
- 6/ Jak studenti vnímají množství (a roli/pozici) FJ v diplomacii a její význam v této sféře? Co je tak obecně na vaší akademii k jejímu studiu vede?
- 7/ Jak dlouho se studenti FJ učí? Kde, kdy začali?
- 8/ Kde by se dalo zjistit, kolik současných českých ambasadorů /europoslanců ovládá francouzštinu a na jaké úrovni dle SERR?
- 9/ Jak moc je DA v kontaktu s ostatními akademiemi – např. ve Vídni? Existuje jedna, která je centrální a ostatní její dceřiné?
- 10/ Jak konkrétně probíhá spolupráce s francouzskou ambasádou, s Francií jako takovou, s IFP, s OIF?
- 11/ Na akademii je též možno složit jazykové zkoušky platné v rámci státní správy – kdo zkoušky připravuje, kdo studenty zkouší a jaké je potom uplatnění s touto zkouškou ve srovnání s DELF, DALF či státní jazykovou zkouškou?

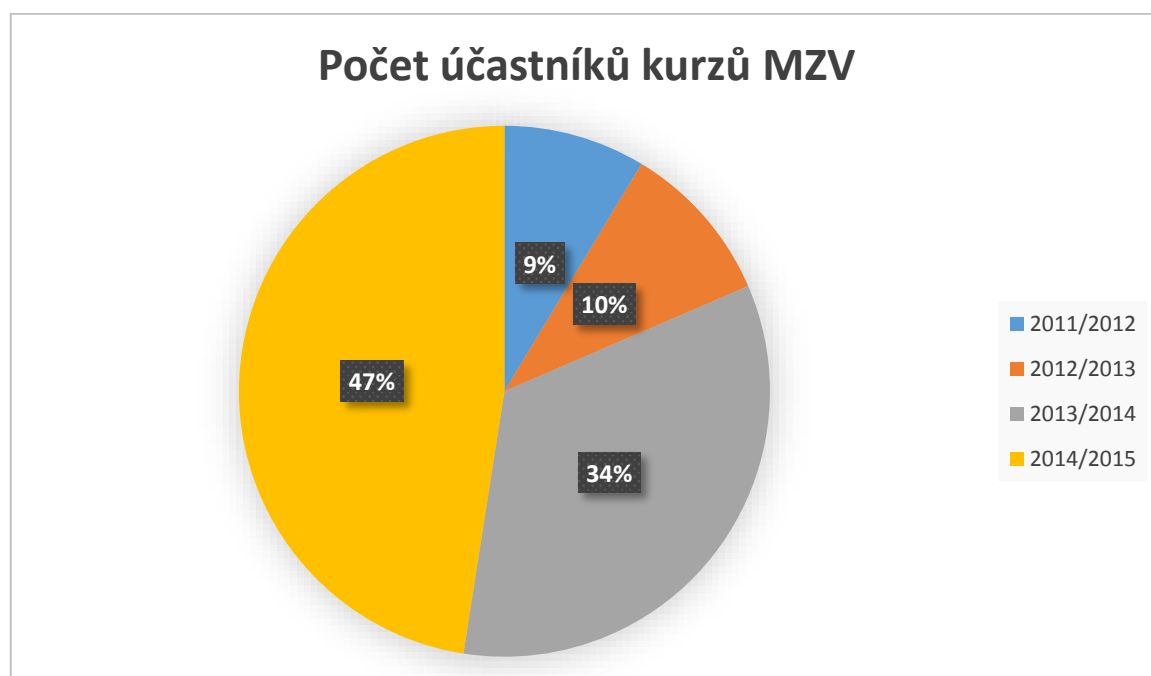
DA – ODPOVĚDI k Diplomové práci „Osudy francouzštiny jako jazyka diplomacie: Situace v ČR“

1/ Školní rok 2014/2015 : 5 studentů s FJ jako jedním z cizích jazyků, které ovládají.

2/ Počet účastníků kurzů FJ na MZV: letos 2014/2015 - 77 účastníků v 5 úrovních

(1 - 4 + konverzace). Oproti předchozím rokům mírný nárůst, souvisí pravděpodobně s tím, že angličtina na stupeň 4 (C1) je povinná při nástupu, zájem o kurzy se tedy rozprostře mezi další nabízené jazyky.

Školní rok	Počet účastníků kurzů MZV
2011/2012	14
2012/ 2013	16
2013/2014	55
2014/2015	77

3/ Lektori musí mít ukončené vysokoškolské vzdělání pedagogického směru. Jsou vybíráni v rámci výběrového řízení (zákon o veřejných zakázkách). DA dělí kurzy do 4 úrovní. Pro F 1-2 může být lektorem Čech, Mgr. vzdělání, pedagog + zkušenosti ve státní

správě. FJ je zaměřena na diplomatický jazyk. DA má kontrakt s Jazykovou školou ve Školské ulici, která jim posílá lektory. DA nevyučuje právní nebo ekonomickou francouzštinu. Kurz F3-4 + konverzace vede rodilí mluvčí, má vysokoškolské vzdělání + podmínkou stáž nebo kurz v některé evropské instituci (speciální mezinárodní certifikace).

4/ +5/ Bývalí studenti jsou většinou v cizích zemích nebo časově nedostižní.

6/ Nepodařilo se zjistit.

7/ Studenti s FJ přichází většinou již na úrovni B2. Učí se ji na vysoké škole, někteří začali již na gymnáziu.

8/ Není možné dohledat tato čísla, nikdo je nesleduje. Není v kompetenci jedné osoby data dohledat.

9/ Neexistuje jedna hlavní akademie a její dceřiné. Akademie sice mohou do určité míry spolupracovat, jsou to ale samostatné a na sobě nezávislé instituce.

10/ DA s IFP spolupracuje. Institut je operátorem, studenti a zaměstnanci z MZV mohou navštěvovat kurzy francouzštiny specializované na diplomacii, pro veřejnost nepřístupné.

DA spolupracuje i s OIF, která finančně přispívala na kurzy francouzštiny. Projekt však v prosinci roku 2014 skončil a nyní se připravuje nový (2015-2018). OIF však žádá dopředu data, která není možné nashromáždit a předpovědět. Z právního hlediska je dokument pro ČR neakceptovatelný – více administrativních nevýhod než výhod. Dříve to bylo právně-nezávazné memorandum, nyní se jedná o mezinárodní smlouvu, kterou mají podepsat všechny členské země OIF. MZV nemůže vědět, kolik lidí bude v dalších třech letech mít o kurzy FJ zájem. V tuto chvíli tedy žádný smluvní dokument s OIF podepisovat nebudeme a zatím netušíme, zda a jak bude náš vztah ohledně programu Francouzština v mezinárodních vztazích upraven

11/ Zkouškové testy připravuje JŠ s právem státní jazykové zkoušky a lektor z Francouzského institutu, který má zkušenosti s testy DELF a DALF. Testy DA by měly být srovnatelné s DELF/DALF. Na rozdíl od nich jsou však platné pouze v rámci státní správy. Zkoušky se skládají z písemné a ústní části, kde je tříčlenná komise (zkušební lektori).

Příloha č. 4, Přesné vymezení spolupráce mezi DA a OIF v roce 2013-2014

Zdroj: Diplomatická akademie MZV ČR

ACADEMIE DIPLOMATIQUE INTERNATIONALE

Programme d'actions à destination des Académies et Instituts diplomatiques francophones

Suite à la première réunion des Instituts et Académies diplomatiques francophones qui s'est tenue le 24 mars 2012 à la Maison de la Francophonie (Paris), et pendant laquelle plusieurs pistes de coopération ont été évoquées, l'Organisation internationale de la Francophonie (OIF) et l'Académie Diplomatique Internationale (ADI) ont décidé d'encourager la dynamique ainsi initiée en apportant leur soutien à trois actions en 2013 - 2014 :

1. Echange de professionnels

Bénéficiaires : tout professionnel (personnel enseignant ou encadrant) employé dans une académie ou institut diplomatique d'un pays membre ou observateur de la Francophonie participant à l'Initiative.

Objectifs institutionnels :

- favoriser la coopération régionale, sud/sud ou nord/sud entre les Instituts et Académies diplomatiques de l'espace francophone
- encourager les initiatives conjointes
- renforcer les capacités institutionnelles et pédagogiques des Instituts et Académies diplomatiques participant à l'initiative, à travers :
 - ✓ la mutualisation des ressources et des bonnes pratiques dans le champ de la formation initiale ou continue aux métiers de la diplomatie et de tout autre domaine présentant un intérêt commun
 - ✓ l'échange d'informations ou le partage de compétences spécifiques en ingénierie de la formation (analyse des besoins, conception, réalisation et évaluation d'une action de formation), ingénierie pédagogique (élaboration des contenus d'un dispositif d'enseignement ou d'un curriculum), ingénierie des compétences (mise en place de parcours ou dispositifs de professionnalisation, évaluation des compétences, reconnaissance et valorisation de l'expérience dans la carrière etc.), conduite de projet, stratégies de communication et de partenariat, etc.
 - ✓ la mise en réseau et le développement des contacts entre les Instituts et Académies diplomatiques de l'espace francophone

ACADEMIE DIPLOMATIQUE INTERNATIONALE

Objectifs individuels :

- percevoir les enjeux liés à l'exercice de sa profession dans un contexte administratif et une culture de travail différents des siens
- développer ses connaissances sur les pratiques diplomatiques contemporaines
- approfondir sa maîtrise des contenus pédagogiques
- contribuer activement à son propre développement personnel et professionnel
- « exporter » son expérience et ses compétences
- « importer » une expérience et des compétences externes
- transposer des projets, des initiatives, des idées, des savoir-faire au sein de son établissement
- améliorer sa pratique du français et d'autres langues étrangères éventuelles
- développer son réseau professionnel

Moyens : permettre aux professionnels francophones de réaliser un stage en milieu de travail dans le cadre d'un échange entre Instituts ou Académies diplomatiques, sur la base d'un projet défini par l'établissement hôte.

Pourquoi accueillir un professionnel d'une autre académie ?

L'accueil d'un professionnel étranger venant d'une autre académie ou institut diplomatique peut présenter plusieurs intérêts pour la structure d'accueil :

- *l'apport d'un nouveau point de vue et de nouvelles habiletés au sein de son académie de la part du professionnel étranger en situation d'échange ;*
- *le transfert de nouvelles connaissances au profit de son académie ;*
- *une participation active au développement de la profession ;*
- *un élargissement du réseau de contacts de son établissement ;*
- *une publicité positive pour son académie ;*

Pourquoi envoyer un employé dans une autre académie ?

- *Bénéficier à son retour de l'expérience de formation professionnelle unique et intensive de son employé : nouvelles façons de faire, nouvelles habiletés, nouveaux points de vue, etc.*

ACADÉMIE DIPLOMATIQUE INTERNATIONALE

PROCÉDURE

Modalités de prise en charge :

- l'académie d'accueil facilite et éventuellement prend en charge l'hébergement et le cas échéant, l'obtention du visa du bénéficiaire
- l'OIF finance le transport international aller-retour du bénéficiaire et lui verse une bourse forfaitaire dans la limite de 5 bénéficiaires au total pour l'ensemble du programme 2013-2014
- l'administration du bénéficiaire s'engage à continuer de rémunérer son employé
- le bénéficiaire souscrit et prend en charge les assurances nécessaires pour la durée de son séjour

Durée : variable selon le projet/objet du stage en immersion professionnelle

Présentation des candidatures à accueillir et/ou à envoyer un professionnel francophone :

Afin de disposer des informations nécessaires à la mise en place de ces échanges, merci de bien vouloir adresser à l'OIF (lauren.gimenez@francophonie.org) les informations suivantes :

- une fiche « **accueil d'un professionnel employé d'une académie diplomatique étrangère** » dans laquelle l'Institut ou l'Académie hôte présente le projet et/ou la mission proposée
- une fiche « **candidature pour bénéficier d'un stage en immersion professionnelle dans un Institut ou une Académie diplomatique étrangère** ». L'académie ou institut diplomatique dont le dépend le spécialiste volontaire pour réaliser un stage dans une structure partenaire, devra présenter dans la fiche le parcours et les motivations de cette personne.

2. Séminaires/sessions de formation diplomatique et linguistique de l'ADI

Bénéficiaires : tout professionnel en formation au sein d'un Institut ou d'une Académie diplomatique d'un pays membre ou observateur de l'OIF participant à l'initiative

Objectifs : acquérir des compétences, techniques et outils spécifiques dans un domaine et développer une réflexion personnelle sur sa pratique professionnelle grâce à la participation de praticiens issues de différentes diplomaties nationales

Moyens : participation à l'une des deux formations organisées à Paris par l'ADI du 8 au 12 juillet 2013 (voir programmes en pièce jointes) :

- « Le français de la diplomatie et des relations internationales »
- « Négociation internationale et gestion de crise »

PROCÉDURE

Modalités de prise en charge :

- l'ADI prend en charge les frais de formation de 4 bénéficiaires (2 pour chacune des formations identifiées)
- l'OIF prend en charge les frais de formation de 6 bénéficiaires (3 pour chacune des formations identifiées)
- l'OIF prend en charge l'hébergement à Paris¹
- l'administration du bénéficiaire continue de verser son salaire pendant la durée de la formation et prend en charge son transport international
- le bénéficiaire souscrit et prend en charge les assurances nécessaires pour la durée de son séjour

Outils joints et à compléter :

- fiche de candidature à la formation « Le français de la diplomatie et des relations internationales »
- fiche de candidature à la formation « Négociation internationale et gestion de crise »

Date limite de dépôt des candidatures :

Retour de la fiche de candidature complétée à l'OIF (lauren.gimenez@francophonie.org)
avant le lundi 17 juin 2013.

¹ Selon les barèmes en vigueur au sein de l'OIF

3. Bulletin de liaison

L'OIF se propose de réaliser un bulletin de liaison semestriel.

Pour ce faire, il est demandé à chaque Institut ou Académie diplomatique de transmettre à l'OIF (lauren.gimenez@francophonie.org) les informations phares en français qu'il/elle souhaite partager dans le réseau francophone, telle que :

- annonce d'événements (séminaires, colloques, formations) que l'Académie ou l'Institut diplomatique prévoit d'organiser et qui présente un intérêt pour les autres structures ;
- courts articles sur les échanges réalisés dans le cadre du point 1 ;
- offres d'accueil de professionnels issus d'une autre académie/institut dans le cadre des échanges (cf. point 1.) dans un second temps ;
- nominations/changements de direction.

Ce bulletin pourrait également contenir des informations sur les programmes et activités conduits par l'OIF ainsi, éventuellement que ceux de l'ADI, et qui intéressent les instituts et académies diplomatiques.

Příloha č. 5, Čerpání financí OIF

Zdroj: Diplomatická akademie MZV ČR

ČERPÁNÍ PROSTŘEDKŮ Z PROGRAMU FRANCOUZŠTINA V DIPLOMACII MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE FRANKOFONIE ROK 2014

1. Kurzy francouzského jazyka Francouzského institutu Praha

Individuální kurzy 2014	Počet zapsaných	Čerpaná částka	Podíl OIF
Jarní semestr	7	6 215,95 €	3 819,73 €
Podzimní semestr	5	2 323,04 €	1 337,51 €

Kolektivní kurzy 2014	Počet zapsaných	Čerpaná částka	Podíl OIF
Zima - leden-březen	22	3 788,70 €	1 894,35 €
Jaro	12	2 102,40 €	1 051,20 €
Intenzivní letní kurzy	15	2 628,00 €	1 314,00 €
Podzim	13	2 252,64 €	1 126,32 €

Tematické semináře	Počet zapsaných	Čerpaná částka	Podíl OIF
Jaro	-	-	
Podzim	15	375,44 €	187,72 €

Národní plán na rok 2014	Celkem (v EUR)	Podíl OIF (v EUR)	Podíl instituce/jednotlivci (v EUR)	Podíl OIF v %	Podíl instituce/jednotlivci live v %
Schválený rozpočet	31922,91	17029,08	14893,83	53,00	47
Čerpaný rozpočet	19 686,18	10 730,83	8 955,35	54,51	45,49
Procento čerpání	61,66%	63,01%	60,12%		

Pozn. OIF navíc zaplatila jednodenní kurz Prise de parole v hodnotě 285 EUR

Příloha č. 6, Počty žáků a učitelů cizích jazyků

ZŠ – školy, žáci učící se cizí jazyky ve školním roce 2004/05 – 2014/15

	2004/05 1),3)	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
Školy celkem	.	3 777	3 893	4 039	4 041	4 069	4 072	4 044	4 034	4 041	4 051
z toho, kde se žáci učí	angličtinu	.	3 509	3 813	3 973	3 980	4 017	4 025	4 006	4 010	4 021
	francouzštinu	.	190	190	197	216	221	230	210	193	212
	němčinu	.	2 422	2 299	2 163	2 170	2 173	2 116	2 011	1 973	2 208
	ruštinu	.	228	271	324	489	600	657	650	649	958
	španělštinu	.	30	29	33	40	56	66	69	66	94
	italštinu	.	3	5	7	10	8	8	7	5	4
	latinu	.	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	klasickou řečtinu	.	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	jiný evropský jazyk	.	1	1	2	3	4	2	3	2	4
	jiný cizí jazyk	.	1	1	1	1	1	2	–	–	1
Žáci celkem²⁾	673 001	640 651	684 799	678 263	672 936	657 480	652 516	645 079	660 748	680 871	703 840
z toho žáci učící se	angličtinu	497 635	503 215	577 936	599 208	616 632	618 147	628 678	635 169	652 632	674 514
	francouzštinu	9 079	7 250	7 303	7 376	7 369	6 897	7 428	7 180	6 319	7 181
	němčinu	187 484	166 808	148 187	127 902	117 721	111 196	113 849	106 761	106 364	140 285
	ruštinu	3 968	5 657	7 342	9 084	13 763	19 378	24 955	25 512	26 194	41 538
	španělštinu	1 036	1 235	1 256	1 396	1 538	1 805	2 316	2 652	2 698	3 884
	italštinu	49	44	79	132	156	169	182	152	147	129
	latinu	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	klasickou řečtinu	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	jiný evropský jazyk	194	29	15	18	32	58	51	140	64	99
	jiný cizí jazyk	46	48	35	55	57	55	61	4	–	16
Průměrný počet jazyků na žáka ZŠ	0,73	0,75	0,85	0,88	0,93	0,95	0,98	0,98	0,98	1,05	1,08
Průměrný počet jazyků na žáka učícího se cizí jazyk	1,04	1,07	1,08	1,10	1,13	1,15	1,19	1,21	1,20	1,27	1,31
Z toho první jazyk	680 871	703 840
z toho cizí jazyk jako první jazyk	angličtinu	670 265	679 720
	francouzštinu	189	255
	němčinu	10 179	9 280
	ruštinu	206	270
	španělštinu	32	27
	italštinu	–	–
	latinu	–	–
	klasickou řečtinu	–	–
	jiný evropský jazyk	–	–
	jiný cizí jazyk	–	–

Komentáře:

Zdroj: databáze MŠMT

¹⁾ Ve školním roce 2004/05 včetně škol při zdravotnických zařízeních.

²⁾ Každý žák je započítán pouze jednou bez ohledu na to, kolika cizím jazykům se učí.

³⁾ V roce 2004/05 se neuvádí počet škol.

SŠ, denní forma vzdělávání – školy, žáci učící se cizí jazyky ve školním roce
2004/05 – 2014/15

Žáci v denní formě vzdělávání	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
Školy celkem¹⁾	.	.	1 370	1 343	1 337	1 329	1 320	1 291	1 290	1 277	1 262
z toho, kde se žáci učí	angličtinu	.	1 351	1 323	1 321	1 316	1 312	1 283	1 274	1 263	1 248
	francouzštinu	.	458	452	452	447	429	422	401	385	377
	němčinu	.	1 315	1 291	1 274	1 268	1 248	1 219	1 167	1 137	1 083
	ruštinu	.	346	374	406	433	453	470	466	472	479
	španělštinu	.	211	221	238	248	243	250	239	245	246
	italštinu	.	34	32	33	32	25	23	14	14	16
	latinu	.	193	210	210	208	174	161	153	160	142
	klasickou řečtinu	.	1	2	1	1	1	–	–	–	–
	jiný evropský jazyk	.	3	2	1	1	2	1	2	3	1
	jiný cizí jazyk	.	10	9	8	6	7	7	5	5	3
Žáci celkem¹⁾	521 079	521 836	522 699	514 403	508 578	500 803	480 523	454 977	429 840	410 716	399 748
z toho žáci učící se	angličtinu	386 369	399 507	413 621	421 366	430 434	436 720	430 788	418 369	403 518	392 641
	francouzštinu	38 455	40 370	42 977	43 418	43 797	41 878	38 438	34 532	30 422	24 916
	němčinu	298 154	287 903	276 823	261 192	246 404	237 938	224 396	207 169	185 690	169 033
	ruštinu	12 477	14 329	16 191	18 525	21 867	26 688	29 181	29 836	29 468	30 338
	španělštinu	12 683	14 904	17 297	19 772	22 181	24 365	24 638	24 709	23 752	22 778
	italštinu	1 331	1 358	1 499	1 257	1 171	1 091	792	668	495	437
	latinu	13 448	12 570	12 762	13 753	13 682	13 063	10 231	9 423	8 577	7 617
	klasickou řečtinu	113	112	117	99	114	4	5	–	–	–
	jiný evropský jazyk	116	112	76	60	46	2	23	2	4	8
	jiný cizí jazyk	290	304	316	278	232	193	336	185	224	191
Průměrný počet jazyků na žáka SŠ	1,40	1,42	1,44	1,46	1,48	1,51	1,53	1,54	1,54	1,53	1,54
Průměrný počet jazyků na žáka učícího se cizí jazyk	1,47	1,48	1,50	1,52	1,53	1,56	1,58	1,59	1,59	1,58	1,59

Komentáře:

Zdroj: databáze MŠMT

¹⁾ Každý žák je započítán pouze jednou bez ohledu na to, kolika cizím jazykům se učí.

Konzervatoře, denní forma vzdělávání – žáci učící se cizí jazyk ve školním roce
2004/05 – 2014/15

Žáci v denní formě vzdělávání		2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
Školy celkem¹⁾		17	17	18	19	18	17	18	18	18	18	18
z toho, kde se žáci učí	angličtinu	17	17	18	19	18	17	18	18	18	18	18
	francouzštinu	7	6	6	6	6	6	6	5	5	4	5
	němčinu	10	10	11	11	11	11	10	9	10	11	12
	ruštinu	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	1
	španělštinu	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2
	italštinu	7	7	8	9	9	9	9	9	9	10	10
	latinu	1	1	3	2	2	2	2	2	2	2	3
	klasickou řečtinu	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	jiný evropský jazyk	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	jiný cizí jazyk	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Žáci celkem¹⁾		3 260	3 225	3 231	3 231	3 156	3 177	2 929	3 114	3 198	3 225	3 293
z toho žáci učící se	angličtinu	2 539	2 554	2 576	2 643	2 659	2 789	2 596	2 813	2 931	3 010	3 080
	francouzštinu	511	386	391	310	290	298	218	178	177	216	224
	němčinu	584	616	574	488	428	370	525	288	349	414	616
	ruštinu	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	2
	španělštinu	40	41	40	54	95	83	91	33	44	47	56
	italštinu	239	238	279	288	293	258	240	300	282	313	359
	latinu	60	46	59	56	57	61	58	58	60	57	42
	klasickou řečtinu	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	jiný evropský jazyk	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	jiný cizí jazyk	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Průměrný počet jazyků na žáka konzervatoře		1,18	1,16	1,17	1,13	1,15	1,19	1,11	1,11	1,13	1,19	1,26
Průměrný počet jazyků na žáka učícího se cizí jazyk		1,22	1,20	1,21	1,19	1,21	1,21	1,27	1,18	1,20	1,26	1,33

Komentáře:

Zdroj: databáze MŠMT

¹⁾ Každý žák je započítán pouze jednou bez ohledu na to, kolika cizím jazykům se učí.

ZŠ – učitelé cizích jazyků (přepočtení na plně zaměstnané) ve školním roce 2007/08 až 2014/15 – podle jazyka

Jazyk	2007/08		2008/09		2009/10		2014/15		2011/12		2012/13		2013/14		2014/15	
	počet	z toho bez kvalifikace	počet	z toho bez kvalifikace	počet	z toho bez kvalifikace	počet	z toho bez kvalifikace	počet	z toho bez kvalifikace	počet	z toho bez kvalifikace	počet	z toho bez kvalifikace	počet	z toho bez kvalifikace
Celkem	12 103,0	4 074,5	11 828,1	3 607,0	11 911,2	3 390,6	11 863,2	3 088,5	11 674,2	3 015,8	11 691,8	2 608,0	11 369,0	2 265,1	8 830,2	1 461,8
anglický	9 008,0	3 259,0	8 952,4	2 977,9	9 130,9	2 833,3	9 165,3	2 575,6	9 144,0	2 568,2	9 223,6	2 227,4	8 704,2	1 885,6	6 796,5	1 227,9
francouzský	170,6	28,4	165,0	27,0	151,4	22,2	155,7	24,1	142,0	15,4	138,5	12,2	136,3	12,2	92,5	7,8
německý	2 604,0	757,8	2 318,2	581,0	2 150,7	503,7	2 017,1	444,0	1 860,7	396,8	1 812,8	331,9	1 865,4	314,8	1 441,3	192,9
ruský	289,8	20,1	358,2	14,3	441,8	20,1	480,3	33,5	475,8	22,3	465,4	23,5	600,4	36,8	451,0	22,9
španělský	25,5	7,4	26,7	5,0	29,9	9,2	36,3	10,6	45,2	12,0	45,6	12,6	56,0	15,5	44,1	10,1
italský	0,7	0,5	1,9	0,5	1,6	0,9	4,1	0,7	2,3	0,7	1,0	0,3	2,3	0,1	1,4	0,1
latinský	–	–	–	–	1,0	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
jiný evropský	1,3	1,1	1,2	1,2	0,4	0,1	0,7	–	1,8	0,4	1,5	0,1	2,2	0,1	2,2	0,1
jiný	3,1	0,2	4,5	0,1	3,5	1,1	3,7	–	2,4	–	3,4	–	2,2	–	1,2	–

Zdroj: databáze MŠMT

SŠ – učitelé cizích jazyků (přepočtení na plně zaměstnané) ve školním roce 2007/08 až 2014/15 – podle jazyka

Jazyk	2007/08		2008/09		2009/10		2013/14		2011/12		2012/13		2013/14		2014/15	
	počet	z toho bez kvalifikace	počet	z toho bez kvalifikace	počet	z toho bez kvalifikace	počet	z toho bez kvalifikace	počet	z toho bez kvalifikace	počet	z toho bez kvalifikace	počet	z toho bez kvalifikace	počet	z toho bez kvalifikace
Celkem	9 893,5	1 538,7	9 725,0	1 476,0	9 740,7	1 500,6	9 523,2	1 350,2	9 164,1	1 342,1	8 702,6	1 022,4	8 090,0	857,1	7 446,6	630,0
anglický	4 962,2	1 004,4	5 040,1	993,0	5 165,2	1 038,0	5 153,3	952,4	5 062,8	960,3	4 909,9	741,3	4 706,3	650,9	4 501,1	484,6
francouzský	620,2	33,6	593,0	42,4	588,0	40,5	572,2	37,6	525,4	30,5	485,1	21,2	420,2	14,7	369,3	10,3
německý	3 406,0	446,4	3 192,9	392,0	3 061,8	369,3	2 857,5	303,5	2 644,6	290,7	2 393,2	204,4	2 113,3	153,1	1 861,6	89,8
ruský	437,1	11,2	439,1	9,4	471,9	11,6	484,8	13,6	488,5	10,1	485,8	9,0	454,1	6,7	370,4	8,3
španělský	261,1	25,1	283,8	27,0	300,1	29,1	317,6	33,6	323,0	44,1	314,5	34,2	299,4	28,8	276,9	33,7
italský	27,1	1,5	22,2	0,5	25,0	2,7	21,6	1,6	16,7	1,1	13,9	0,9	11,5	0,1	9,0	0,1
latinský	158,3	14,1	141,3	9,7	121,4	7,3	105,7	5,5	96,3	3,9	83,7	5,1	80,1	1,2	54,4	2,6
jiný evropský	4,0	1,0	2,5	–	1,0	–	4,0	–	3,0	–	2,0	–	1,0	0,3	0,2	0,1
jiný	17,5	1,4	10,1	2,0	6,3	2,1	6,5	2,4	3,8	1,4	14,5	6,3	4,1	1,3	3,7	0,5

Zdroj: databáze MŠMT

Příloha č. 7, Fiche apprenant/ Pracovní list pro posluchače

Zdroj: TV5 Monde, *Enseigner le français, 7 jours sur la planète*, 2015

Racisme aux États-Unis : une haine légale

Date de diffusion : 26/06/15
Dossier 447

Niveau élémentaire / A2

Activité 1. Regardez le reportage. Sélectionnez la proposition correcte pour chaque phrase.

1. Le reportage traite d'un problème ☐ politique ☐ de racisme ☐ d'éducation.
2. Le pays concerné est ☐ le Mexique ☐ les États-Unis ☐ la Colombie.
3. Le mouvement présenté est ☐ le mouvement de Dylann Roof ☐ l'Alabama Jazz Hall of Fame ☐ le Ku Klux Klan.

Activité 2. Regardez le reportage puis dites si l'information concerne Dylann Roof, le Ku Klux Klan ou les deux.

	Dylan Roof	Le KKK	Les 2
1. A été arrêté par la police.			
2. Porte une arme sur une photo.			
3. Porte une tunique blanche.			
4. Exprime sa haine contre les Noirs sur un blog.			
5. Envoie des lettres aux habitants noirs de Selma.			
6. Pense que les Blancs sont supérieurs aux autres races.			
7. Manifeste ses idées dans la rue.			

Activité 3. Écoutez le reportage et repérez le mot entendu dans le commentaire.

Pour Dylann Roof, les Blancs sont supérieurs à toutes les autres **catégories/races**. Aux États-Unis, la liberté de parole et de croyance est **totale/complète**, garantie par la Constitution sans aucune restriction. L'idéologie de la **supériorité/suprématie** blanche compte entre 3000 et 5000 **sympathisants/adeptes**. Le racisme anti-noir est toujours **vivant/présent**, surtout dans les États du sud, et c'est bien là tout le paradoxe des États-Unis, où la ségrégation raciale a été **abolie/supprimée** il y a plus de 50 ans.

Activité 4. À l'occasion de la "Journée internationale pour l'élimination de la discrimination raciale", vous décidez de réagir contre les lettres du Ku Klux Klan envoyées à la population noire en distribuant des tracts à la sortie de votre établissement scolaire. Imaginez des slogans contre le racisme.
